Metasynthesis of Quality Assessment Indicators of Studies Using the Grounded Theory Method

Khatoon Alipour
PhD Candidate in Curriculum Studies; Department of Methods, Educational Planning and Curriculum; Faculty of Psychology and Education; University of Tehran; Tehran, Iran;
Email: Alipour.kh@ut.ac.ir

Keyvan Salehi*
PhD in Educational Assessment; Associate Professor in Educational Assessment; Department of Methods, Educational Planning and Curriculum; Faculty of Psychology and Education; University of Tehran; Tehran, Iran Email: Keyvansalehi@ut.ac.ir

Seyyed Fateme Zare Sheykhkolai
PhD Candidate in curriculum studies; Department of Methods, Educational Planning and Curriculum; Faculty of Psychology and Education; University of Tehran; Tehran, Iran;
Email: Fateme.zare.shey@ut.ac.ir

Iranian Journal of Information Processing and Management

Received: 27, Apr. 2025 **Accepted: 16, Jun. 2025**

Iranian Research Institute for Information Science and Technology (IranDoc)
ISSN 2251-8223
eISSN 2251-8231
Indexed by SCOPUS, ISC, & LISTA
Vol. 41 | No. 3 | pp. 897-930
Spring 2026
https://doi.org/10.22034/jipm.2025.2058465.2000

Abstract: Grounded theory is a prominent research method in qualitative studies. This method enables researchers to conceptualize, identify problems, theorize about the studied phenomena, generalize findings, and disseminate knowledge. Despite its widespread acceptance, many researchers misunderstand and misapply grounded theory, which negatively impacts the quality of their studies. Neglecting the indicators for assessing the quality of grounded theory is detrimental, particularly as it applies to practical fields. Therefore, it is crucial to focus on quality assessment indicators to ensure the correct application of grounded theory. This systematic approach's structured design offers greater clarity in quality assessment. This study adopts a qualitative approach with a meta-synthesis method conducted across seven steps as outlined by Sandelowski and Barroso. The research aims to answer the question: what indicators assess the quality of studies employing grounded theory methodology (systematic design)? The study reviews all accessible full-text English-language resources, including books, dissertations, and scientific articles. Using reputable databases such as Scopus and Google Scholar between 2019 and 2025, 21 sources were selected from an initial pool of 2262 based on specific criteria. For credibility, the research utilized the CASP framework, Cohen's Kappa coefficient, and expert judgment.

* Corresponding Author

831 initial indicators were identified categorized into 34 sub-criteria and 20 main criteria. The findings include: clarity of purpose; researcher awareness (expertise in qualitative research and investigation, having metacognitive information, theoretical and practical understanding, alertness and sensitivity); feeling for the subject; enthusiasm; creativity and flexibility; researcher's willingness; having an interpretive, analytical and critical perspective as well as communication skills; self-confidence, research ethics; methodological stability (coherence, clarity and explanation, logical); method adequacy; methodological sensitivity and precision; the power to explain and justify the concepts and theory produced; as well as continuous change without the interference of assumptions and the reflectivity of the concepts and theory produced from the data; depth, richness and complexity in the concept and conceptualization, being new and up-to-date; economy and brevity in the text and being attractive and creative. The findings are organized into six dimensions: introductory, researcher-related, methodological, reporting, textual, and technical. The introductory dimension includes clarity of purpose. The researcher dimension encompasses awareness, alertness, research expertise, interpretive and critical perspective, communication skills, self-confidence, and research ethics. The methodological dimension includes stability, sensitivity, explanatory power, and justifiability. The reporting dimension addresses categorization and presentation of findings. The textual and technical dimension includes brevity, creativity, and attractiveness. It is suggested that researchers pay attention to the findings of this study when using the grounded theory method to improve the quality of their studies. They should set criteria for clarity of purpose, role of the researcher, method, generation of concepts and theories from data, and criteria related to the textual and technical dimensions of the report as a basis for conducting and evaluating studies conducted using this method. This will allow us to witness an increasing improvement in the quality of these studies.

Keywords: Quality Assessment of Grounded Theory Studies, Validating Grounded Theory Methodology, Quality Assessment Criteria for Grounded Theory, Systematic Grounded Theory

فراترکیب نشانگان سنجش کیفیت مطالعات روش نظریه برخاسته از داده‌ها

خاتون علی‌پور
دانشجوی دکتری برنامه‌ریزی درسی؛ دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی؛ دانشگاه تهران؛ تهران، ایران Alipour.kh@ut.ac.ir

کیوان صالحی
دکتری تخصصی سنجش آموزش؛ دانشیار؛ دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی؛ دانشگاه تهران؛ تهران، ایران؛ پدیدآور رابط Keyvansalehi@ut.ac.ir

سیده فاطمه زارع شیخکلائی
دانشجوی دکتری برنامه‌ریزی درسی؛ دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی؛ دانشگاه تهران؛ تهران، ایران؛ Fateme.zare.shey@ut.ac.ir

پژوهش‌نامهٔ پردازش و مدیریت اطلاعات

دریافت: ۱۴۰۴/۰۲/۰۷ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۳/۲۶ مقاله برای اصلاح به مدت ۱۰ روز نزد پدیدآوران بوده است.

نشریهٔ علمی | رتبهٔ بین‌المللی
پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک)
شاپا (چاپی) ۸۲۲۳-۲۲۵۱
شاپا (الکترونیکی) ۸۲۳۱-۲۲۵۱
نمایه در LISTA، ISC، و SCOPUS
jipm.irandoc.ac.ir
دورهٔ ۴۱ | شمارهٔ ۳ | ص‌ص ۸۹۷-۹۳۰
بهار ۱۴۰۵
https://doi.org/10.22034/jipm.2025.2058465.2000

چکیده: استفاده از روش نظریه برخاسته از داده‌ها، زمینه‌ای را برای ترویج علم و ارتقای دانش در سطوحی از تحلیل‌ها و پاسخ به سؤال‌ها فراهم می‌کند که دامنه‌ای از مفهوم‌پردازی تا توسعه نظریه‌ها را شامل می‌شود. مشاهدهٔ منابع معتبر علمی داخلی و خارجی حاکی از آن است که سالانه پژوهش‌های گسترده‌ای با روش نظریه برخاسته از داده‌ها در مراکز آموزش عالی انجام می‌گیرد؛ اما پژوهشگران در کاربرد آن دچار اشتباه می‌شوند و تاکنون نظام نشانگرهای سنجش کیفیت این مطالعات به‌صورت فراترکیب تدوین و معرفی نشده است. نباید در سنجش کیفیت این روش تعلل نمود؛ زیرا نه‌فقط در حوزه‌های نظری بلکه در حوزه‌های عملی کاربرد دارد و زندگی انسان‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهد. ازاین‌رو، در مطالعهٔ حاضر تلاش گردید با استفاده از روش فراترکیب و هفت گام «سندولوسکی و باروسو» نشانگان سنجش کیفیت مطالعات روش نظریه برخاسته از داده‌ها شناسایی و معرفی شود. تمام منابع انگلیسی از قبیل کتاب، رساله و مقالات علمی-پژوهشی که متن آنها به‌صورت تمام‌متن قابل دسترسی بود، انتخاب شد. برای بررسی نظام‌مند متون در نرم‌افزار PoP 8 پایگاه معتبر علمی Scopus و موتور کاوش GoogleScolar و در بازهٔ زمانی ۲۰۱۹ تا ۲۰۲۵ جست‌وجو شد و بر اساس ملاک‌های مختلف، از بین ۲۲۶۲ منبع، ۲۱ منبع برای مطالعهٔ فراترکیب انتخاب گردید. برای اعتباریابی از CASP و ضریب کاپا و نظر

فرد متخصص استفاده شد. ۸۳۱ نشانگان اولیه شناسایی شد که در قالب ۳۴ زیرملاک و ۲۰ ملاک اصلی دسته‌بندی شدند. یافته‌ها عبارت‌اند از: وضوح هدف؛ آگاهی محقق (تخصص در تحقیق و پژوهش کیفی، داشتن اطلاعات فراشناختی، درک نظری و عملی، هوشیاری و حساسیت)؛ احساس نسبت به موضوع؛ اشتیاق؛ خلاقیت و انعطاف‌پذیری؛ تمایل محقق؛ داشتن دیدگاه تفسیری، تحلیلی و انتقادی و همچنین مهارت‌های ارتباطی؛ اعتمادبه‌نفس، اخلاق پژوهشی؛ ثبات روش‌شناختی (انسجام، وضوح و تبیین، منطقی)؛ کفایت روش؛ حساسیت و دقت روشی؛ قدرت تبیین و توجیه مفاهیم و نظریه تولیدشده؛ و همچنین تغییر مداوم بدون دخالت پیش‌فرض‌ها و بازتاب‌پذیری مفاهیم و نظریه تولیدشده از داده‌ها؛ عمق و غنا و پیچیدگی در مفهوم و مفهوم‌سازی؛ جدید و به‌روز بودن؛ و صرفه‌جویی و ایجاز در متن و جذاب و خلاقانه بودن. یافته‌ها را می‌توان در چندین بُعد مقدماتی، بُعد مرتبط با محقق، بُعد روش‌شناختی، بُعد دسته‌بندی یافته‌ها و بُعد متنی و فنی دسته‌بندی کرد و توصیه می‌شود که پژوهشگران از آنها برای پژوهش‌های خود در کیفیت‌سنجی روش نظریه برخاسته از داده‌ها در طرح سیستماتیک استفاده کنند.

کلیدواژه‌ها: کیفیت‌سنجی مطالعات نظریه برخاسته از داده‌ها، رواسازی روش داده‌بنیاد، ملاک سنجش کیفیت نظریه برخاسته از داده‌ها، گراندد تئوری، طرح سیستماتیک نظریه برخاسته از داده‌ها

۱. مقدمه

گراندد تئوری[1] یا نظریه برخاسته از داده‌ها، پرکاربردترین (McCann & Polacsek 2023) و شناخته‌شده‌ترین (White & Cooper 2022) روش تحقیق در مطالعات کیفی است و محققان با هدف خلق نظریه، توسعه مفهومی، و ارائه بینش علمی جدید (Morse et al. 2021) و با اتخاذ رویکرد کیفی (Savin-Baden & Major 2023) از این روش برای مفهوم‌پردازی (Polacsek, Boardman & McCann 2018)، شناسایی مسئله، نظریه‌پردازی، تعمیم و پیش‌بینی رخدادها (Decker et al. 2023; Leite 2023؛ صفائی موحد ۱۴۰۰) و در یک‌کلام برای ساخت دانش استفاده می‌کنند. با اینکه این روش پرکاربرد است، اما پژوهشگران در کاربرد آن دچار اشتباه می‌شوند (Koleva 2023; McCann & Polacsek 2023). به‌طور مثال، درک نادرست (Niasse 2023; Nathaniel 2022) از کاربست این روش (Glaser 2014)، خطا در نمونه‌گیری (Timonen, Foley & Conlon 2018)، مفهوم‌پردازی غلط (Weed 2009)، ناسازگاری داده‌ها (Bryant 2021) از اشتباهات است که اگر پژوهشگران از نشانگان سنجش کیفیت این روش

1. Grounded Theory

آگاهی داشتند، پژوهش‌های باکیفیت‌تری ارائه می‌دادند (اسماعیلی و همکاران ۱۳۹۲)، و حتی داوری‌ها هم تحت تأثیر قرار می‌گرفت (Charmaz & Thornberg 2021). ضرورت پرداختن به موضوع سنجش کیفیت نظریه برخاسته از داده‌ها، فقط به خاطر الزام به ارتقای کیفی پژوهش‌ها نیست، بلکه بی‌توجهی به کیفیت‌سنجی می‌تواند به پیامدهای منفی متعدد دیگر از جمله تفسیر نادرست نتایج، اتکا به نظریه‌های نامعتبر و تغییر مسیر تحقیقات بدون رعایت اصول علمی منجر شود که در نهایت، این خطاها باعث تضعیف اعتبار پژوهش‌ها، کاهش اعتماد جامعه علمی و آسیب رساندن به سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌های عملی می‌شود. افزون‌بر این، ضعف در ارزیابی کیفیت ممکن است موجب بروز تضادهای علمی، اشکالات در تکرارپذیری و عدم همسویی نتایج با واقعیت‌های عینی گردد که سرانجام، باعث کاهش کارایی و اثربخشی فعالیت‌های تحقیقاتی می‌شود. بنابراین، پرداختن به سنجش کیفیت در مسیر ساخت نظریه و توسعه دانش، نه‌تنها به ارتقای سطح علمی، ساخت دانش صحیح و کاهش خطاهای پژوهشی کمک می‌کند، بلکه از پیامدهای منفی و اتلاف منابع و زمان جلوگیری می‌نماید. از سوی دیگر، با توجه به اینکه این روش در حوزه‌های پزشکی هم مورد استفاده است، نباید در سنجش کیفیت آن تعلل نمود؛ زیرا کاربرد این روش در حوزه‌های مختلفی مثل پزشکی، ما را به این نکته رهنمون می‌شود که این روش نه‌فقط در حوزه‌های نظری، بلکه در حوزه‌های عملی کاربرد دارد (اسماعیلی و همکاران ۱۳۹۲)، و بی‌توجهی به کیفیت‌سنجی آن، زندگی و جان انسان‌ها را هم تحت تأثیر قرار می‌دهد. ازاین‌رو، توجه به نشانگان سنجش کیفیت مطالعات روش نظریه برخاسته از داده‌ها به‌منظور کاربست صحیح این روش ضروری و مهم است.

با توجه به اینکه نظریه برخاسته از داده‌ها دارای طرح‌های مختلفی است و چگونگی انجام هر یک از طرح‌ها با طرح دیگر تفاوت می‌کند (صفائی موحد ۱۴۰۰) لازم است قبل از کیفیت‌سنجی نظریه برخاسته از داده‌ها، طرح مورد نظر خود را انتخاب نماییم (Mohajan & Mohajan 2023; McCall & Edwards 2021). در این پژوهش، طرح سیستماتیک برای فراترکیب مبنا قرار گرفته است. علت این انتخاب را هم می‌توان به چند دلیل زیر مربوط دانست: ۱) با توجه به اینکه روش نظریه برخاسته از داده‌ها، روش پژوهشی دشواری است و طرح‌های مختلفی دارد که در آنها با فراوانی اصطلاحات فنی نامفهوم و تبیین‌های مختلف روش‌شناختی مواجه هستیم و در همان حال، پایه‌ای‌ترین طرح آن طرح سیستماتیک است (صفائی موحد ۱۴۰۰؛ بازرگان ۱۳۹۹؛ سعدی‌پور ۱۳۸۶) ترجیح ما برای

انتخاب طرح، همان طرح پایه‌ای و سادهٔ روش نظریه برخاسته از داده‌ها یا همان طرح سیستماتیک بود؛ ۲) تا بدین‌طریق احتمال خطا و سوگیری را در بررسی منابع کاهش دهیم؛ ۳) در واقع، سیستماتیک بودن این طرح و ساده بودن آن در مقایسه با دیگر طرح‌های روش نظریه برخاسته از داده‌ها مثل طرح سازاگرا، موقعیتی یا تحلیل ابعادی[1]، ما را بر آن داشت که طرح سیستماتیک را بر طرح‌های نامبرده، اولویت دهیم؛ ۴) افزون‌بر این، به خاطر تشابه طرح سیستماتیک با کلاسیک که به‌دلیل تعامل نزدیک ارائه‌دهندگانشان (اشتراوس و گلیزر)[2] نقاط مشترک بسیاری داشتند (Rieger 2018)، روش سیستماتیک را بر طرح کلاسیک آن در اولویت قرار دادیم و به‌دلیل همپوشانی، این انتخاب منطقی است. ازاین‌رو، سؤال این پژوهش عبارت است از: «فراترکیب نشانگان سنجش کیفیت مطالعات روش نظریه برخاسته از داده‌ها (طرح سیستماتیک) چیست؟» و امید است یافته‌ها، نشانگانی را در اختیار پژوهشگران قرار دهد تا ضمن آگاه‌سازی پژوهشگران، به کیفیت مطالعات در نشریات علمی و خلق دانش (قربانخانی و صالحی ۱۳۹۹) کمک کند.

۲. پیشینه پژوهش

۲-۱. پیشینه نظری

نخستین‌بار «اشتراوس و گلیزر» در سال ۱۹۶۰، روش نظریه برخاسته از داده‌ها را ارائه کردند؛ اما بعدها، به‌دلیل جدا شدن «گلیزر» از «اشتراوس» و همکاری «اشتراوس» با «کوربین»[3] و همچنین ابداعات جدید در تحلیل داده، طرح‌های مختلفی بدین‌شرح ایجاد شد: ۱) طرح سیستماتیک (اشتراوس و کوربین)، ۲) طرح نوخاسته (گلیزر)، ۳) سازاگرا (چارمز[4]) (بازرگان ۱۳۹۹)، ۴) طرح تحلیل موقعیتی (کلارک)، ۵) و طرح تحلیل ابعادی (شاتزمن[5]) (فراستخواه ۱۳۹۵؛ و صفایی موحد ۱۴۰۰). نظریه برخاسته از داده‌ها یا همان گراندد تئوری از دیدگاه واژه‌شناسی، متشکل از دو واژهٔ «گراندد» و «تئوری» است. واژهٔ «گراندد» که به‌معنای

1. Clark
2. Strauss & Glaser
3. Corbin
4. Charmaz
5. Shatzmann

«مبنـایی» اسـت، از واژۀ «گرانـد»[1]، به‌معنـای «زمیـن، سـرزمین، زمیـن‌زی[2]، زمینـه، ته‌نشسـت، دُردۀ چیـزی، میـدان و روی زمیـن قـرار دادن» (فراسـتخواه ۱۳۹۵، ۵) کـه از ریشـه «گرانـد» (بـازرگان ۱۳۹۹) گرفتـه شـده اسـت. از لحـاظ نظـری، روابـط بیـن مفاهیـم بـرای تفسیـر و پیش‌بیـنی مـورد تأکیـد قـرار می‌گیـرد (محمـدی ۱۳۹۰). بـرای «نظریـه برخاسـته از داده‌هـا» از واژگان مختلـفی مثـل «نظریـه مبنـایی» و «داده‌بنیـاد» (بـازرگان ۱۳۹۹؛ محمـدی ۱۳۹۰)، «نظریـۀ برپایـه» (فراسـتخواه ۱۳۹۵)، «برخاسـته از داده» (بـازرگان ۱۳۹۹) و تعبیـر «دُردی‌کـش» (فراسـتخواه ۱۳۹۵) اسـتفاده می‌شـود و همـگی بـه نظریـه‌ای اشـاره دارنـد کـه از مطالعـۀ عمیـق، اسـتقرایی، مبنـایی و از طریـق جمع‌آوری جـزئی داده‌هـا بـه اثبـات رسیـده و پدیـده را توضیـح می‌دهنـد (بـازرگان ۱۳۹۹).

۲-۲. پیشینه تجربی

بـررسی پیشینـه نشـان داد کـه «جانتونـن» اثـرات و چالش‌هـای ادغـام اخلاق هـوش مصنـوعی در فرایندهـای مهنـدسی نرم‌افـزار را بـررسی کـرده اسـت. وی در ایـن مطالعـه نقـش نظریـه برخاسـته از داده‌هـا را به‌عنـوان رویکـردی بـرای تحلیـل عمیـق و نظریه‌محـور می‌دانـد. از نظـر وی، محققـان توانسـته‌اند بـا اسـتفاده از ایـن روش مفاهیـم، الگوهـا و نگرانی‌هـای مرتبـط بـا اخلاق در توسـعه نرم‌افزارهـای مبتنی‌بـر هـوش مصنـوعی را به‌شـکل سیسـتماتیک و بـا تمرکـز بـر داده‌هـای عمـلی جمع‌آوری‌شـده شناسـایی و تبییـن کننـد. ایـن رویکـرد امـکان ایجـاد نظریه‌هـای پایـه و کاربـردی را فراهـم می‌کنـد و می‌توانـد راهنمـای توسـعه سیاسـت‌ها و راهکارهـای اخلاقی در ایـن حـوزه باشـد. بنابرایـن، نظریـه برخاسـته از داده‌هـا نقـشی کلیـدی در مستندسـازی تجربیـات، برداشـت‌ها و نیازهـای بهـره‌داران در فراینـد ادغـام اخلاق هـوش مصنـوعی در مهنـدسی نرم‌افـزار دارد و بـه شـکل‌گیری چارچوب‌هـای نظـری و عمـلی مؤثـر کمـک می‌کنـد (Jantunen 2025).

«هـادی کاهیـادی» سـاخت نظریـه در طـرح کلاسیـک روش نظریـه برخاسـته از داده‌هـا و ملاک‌هـای مربـوط بـه ایـن طـرح را مـورد توجـه قـرار داد. شـروع کدگـذاری بعـد از پایـان اولیـن مصاحبـه و تلاش بـرای کدگـذاری و مقوله‌بنـدی در راسـتای مقولـه اصـلی، توجـه بـه مسـئله اصـلی پژوهـش و تعییـن آن به‌عنـوان مقولـه محـوری، همراسـتایی مفاهیـم و نظریـه ایجادشـده بـا داده‌هـای گردآوری‌شـده از جملـه مـواردی بـود کـه وی بـه آنهـا اشـاره داشـت (Hadi Cahyadi 2023).

1. Ground
2. Grounded

همچنین، «نیاسه» با نگاه فلسفی به نظریه برخاسته از داده‌ها توجه کرده است. وی بین نظریه برخاسته از داده‌ها و روش نظریه برخاسته از داده‌ها فرق می‌گذارد و معتقد است که نظریه برخاسته از داده‌ها محصول این روش است. وی همچنین اذعان داشت که اگر پژوهشگر به روش‌شناختی نظریه برخاسته از داده‌ها توجه نکند و درک درستی از آن نداشته باشد، نمی‌تواند در نحوهٔ انجام آن موفق باشد. از نظر او وجود طرح‌های مختلف در این روش به‌معنای بلوغ این روش است، نه یک نقطه ضعف (Niasse 2023).

«کاستا و اسچالس» دریافتند که شیوع کرونا بر فرایند انجام پژوهش‌های مبتنی‌بر روش نظریه برخاسته از داده‌ها تأثیر داشته است. از دیدگاه آنان توانایی محقق برای ایجاد ارتباط با شرکت‌کنندگان و گوش دادن عمیق به آنها در طول فرایند مصاحبه آنلاین برای درک لایه‌های چندگانه معنا، کشف زمینه آنها، گرفتن زبان بدن آنها و یادداشت‌برداری میدانی از جمله محدودیت‌های جمع‌آوری داده است. ازاین‌رو، آنها دریافتند که محققان باید برای انجام پژوهش باکیفیت از شرکت‌کنندگان بخواهند دوربین را در فاصله‌ای قرار دهند که امکان ثبت تصویر کل بدن آنها در حین صحبت طبیعی با محقق فراهم شود و شرکت‌کنندگان نیز باید موقعیتی راحت پیدا کنند که به آنها کمک کند تا حد امکان طبیعی باشند. این امر به آنها اجازه می‌دهد که از زبان بدن استفاده کنند و به محققان کمک می‌کند تا واکنش‌ها و پیام‌های غیرکلامی آنها مانند سکوت و سوء ظن را یادداشت کنند (Costa & Schoales 2022).

«ناتانیل» نیز با بررسی منابع اصلی نظریه‌پردازان کلاسیک و طرفداران آنها، توصیه‌های روشی بنیادینی را در زمینهٔ بررسی پیشینه پژوهشی ارائه داد. او برای بررسی پیشینه در تحقیقی که قرار است با روش نظریه برخاسته از داده‌ها انجام شود، سه مرحله در نظر گرفت که عبارت بود از معرفی، ادغام و آماده‌سازی؛ به این صورت که قرار نیست پژوهشگر به‌طور جامع تمام منابع را برای بررسی پیشینه بررسی کند، بلکه بررسی پیشینه باید تحلیلی معنادار از ادبیات تجربی و نظری مرتبطِ موجود باشد. احترام به دانش موجود و ادغام یافته‌ها در دانش و تعامل بی‌وقفه بین استقرا و قیاس برای عرضهٔ یافته‌ها به بدنه دانش از دیگر مواردی است که برای بررسی پیشینه در مرحله ادغام و آماده‌سازی انجام می‌شود (Nathaniel 2022).

«اسماعیلی» و همکاران (۱۳۹۲) با روش مروری، کیفیت مطالعات نظریه برخاسته از داده‌ها را در حوزهٔ پزشکی بررسی کردند. یافته‌های آنان نشان داد که سیار بودن فرایند

انجام پژوهش، دقت در نمونه‌گیری نظری، حساسیت نظری، دقت در فرایند کدگذاری، تحلیل مداوم داده‌ها و کدها، دقت در اشباع نظری تناسب، استحکام، مرتبط بودن و قابل تغییر بودن از ملاک‌های مطالعات با روش نظریه برخاسته از داده‌هاست و پژوهشگر بایستی با آگاهی از روش و کنار نهادن تعصبات خود به اصول انجام پژوهش پای‌بند باشد (۱۳۹۲).

«موپا و عبیدین» کنار گذاشتن تعصبات و پیش‌فرض‌های پژوهشگر، برقرار کردن ارتباط خوب با مشارکت‌کنندگان، کدگذاری و یادداشت‌برداری مکرر، بررسی صحت مشاهدات با استفاده از منابع مختلف، بسط نظری تفاسیر با استفاده از منابع مختلف، دقت در کدگذاری باز، محوری و انتخابی و تحلیل مداوم برای سازگاری دیدگاه‌های مختلف و مبتنی‌بر واقعیت و استقرایی بودن فرایند انجام کار را از ملاک‌های پژوهش داده‌بنیاد باکیفیت دانستند (Maupa & Abidin 2020).

در کل، بررسی پیشینه نشان داد که جای خالی پژوهشی که نشانگان سنجش کیفیت این روش را به‌صورت فراترکیب بررسی نماید، حس می‌شود.

۳. روش پژوهش

پژوهش حاضر با رویکرد کیفی و روش فراترکیب انجام شده است. دلیل ما برای استفاده از روش فراترکیب در پژوهش این است که در روش فراترکیب، پژوهشگر با سنتز یافته‌های سایر پژوهش‌ها، واژه‌هایی را که نمایش جامع‌تری از پدیده مورد بررسی است، نشان می‌دهد (Sandelowski & Barroso 2007). در واقع، سنتز کیفی به‌طور استعاری، به‌عنوان معدنی طلا برای عمل مبتنی‌بر شواهد توصیف می‌شود؛ چراکه محققان، گزارش‌های تحقیقات کیفی در مورد یک موضوع مشابه را در یک حوزه وسیع از ادبیات گردآوری می‌کنند تا بهترین شواهد را سنتز کنند. در این میان از بین شیوه‌های مختلف سنتز کیفی، شیوهٔ «سندولوسکی و باروسو» را برگزیدیم، زیرا آنان در رویکرد خود، روش‌های تحلیلی را از رویکردهای کیفی و مروری قبلی وام گرفته بودند و از دههٔ ۱۹۹۰ ایده‌های مفصل‌تری در رابطه با سنتز کیفی مطرح کردند. از آنجا که شیوهٔ «سندولوسکی و باروسو»، قابل اعتماد و معتبر (Ludvigsen et al. 2016; Sandelowski 2012) و همچنین پاسخگوی نیاز پژوهشی ما هم بود، این شیوه را انتخاب کردیم. با مطالعهٔ مقالهٔ Mohajan & Mohajan (2023) و McCall & Edwards (2021) دریافتیم که برای سنجش کیفی باید طرح مشخصی را انتخاب نماییم و طرح سیستماتیک را برای فراترکیب مبنا قرار دادیم. علت این انتخاب هم

به سیستماتیک بودن (محمدی ۱۳۹۰) برمی‌گشت که تشخیص را تسهیل می‌کرد و همچنین به‌علت تشابه طرح سیستماتیک با کلاسیک که به‌دلیل تعامل نزدیک ارائه‌دهندگانشان (اشتراوس و گلیزر) نقاط مشترک بسیاری داشتند (Rieger 2018). برای فراترکیب از هفت گام «سندولوسکی و باروسو» استفاده کردیم که به‌شرح زیر است:

گام اول: تنظیم سؤال پژوهش

فراترکیب نشانگان سنجش کیفیت مطالعات روش نظریه برخاسته از داده‌ها (طرح سیستماتیک) چیست؟

گام دوم: بررسی نظام‌مند متون

در این مرحله، کتاب، رساله و مقالات علمی-پژوهشی انگلیسی که متن آنها قابل دسترس بود، برای بررسی انتخاب شد. از آنجا که خواستگاه ابداع روش نظریه برخاسته از داده‌ها در داخل کشور نبوده است، بررسی منابع به‌زبان فارسی به‌معنای رجوع به منابع دست دوم محسوب می‌شد و با توجه به اینکه استفاده از منابع انگلیسی توسط پژوهشگران داخل کشور ممکن بود با کج‌فهمی و سوگیری همراه باشد و تفاوت زبانی به‌کاررفته در متون به این خطای شناختی دامن بزند، ازاین‌رو ترجیح دادیم در بررسی نظام‌مند متون به‌دلیل دست اول بودن منابع و قابلیت پذیرش از دیدگاه مخاطب و همچنین یکپارچه‌سازی و تراز کردن اصطلاحات زبانی و اجتناب از سوگیری و خطا در تعریف مفاهیم، فقط منابع خارجی را مورد توجه قرار دهیم. ازاین‌رو، برای جستجوی منابع انگلیسی از نرم‌افزار publish & perish 8 استفاده کردیم و به‌خاطر گستردگی پیشینه، پایگاه معتبر علمی خارجی Scopus و موتور کاوش GoogleScolar در بازهٔ زمانی ۲۰۱۹ تا ۲۰۲۵ جست‌وجو شد.

جدول ۱. کلیدواژگان جست‌وجوشده

(“grounded theory” OR “straussian grounded theory” AND (“evaluation criteria” OR “quality assessment” OR “methodological rigor” OR “research quality” OR “quality indicators” OR “trustworthiness” OR “validity”) AND (“systematic approach” OR “qualitative research” OR “inductive theory building”) AND (“quality measurement” OR “quality factors” OR “quality evaluation”)

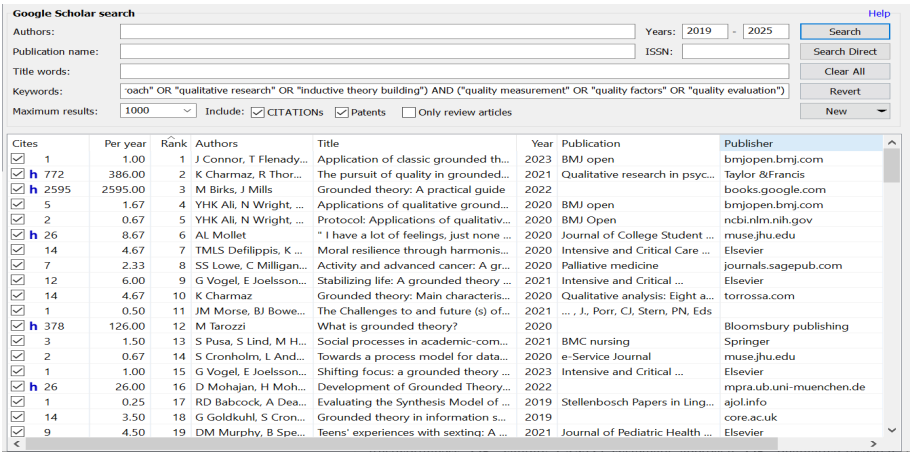
Google Scholar search

Help

Authors: | Years: 2019 - 2025 | Search

Publication name: | ISSN: | Search Direct

Title words: | Clear All

Keywords: oach" OR "qualitative research" OR "inductive theory building") AND ("quality measurement" OR "quality factors" OR "quality evaluation") | Revert

Maximum results: 1000 | Include: CITATIONs Patents Only review articles | New

Cites	Per year	Rank	Authors	Title	Year	Publication	Publisher
1	1.00	1	J Connor, T Flenady...	Application of classic grounded th...	2023	BMJ open	bmjopen.bmj.com
h 772	386.00	2	K Charmaz, R Thor...	The pursuit of quality in grounded...	2021	Qualitative research in psyc...	Taylor &Francis
h 2595	2595.00	3	M Birks, J Mills	Grounded theory: A practical guide	2022		books.google.com
5	1.67	4	YHK Ali, N Wright, ...	Applications of qualitative ground...	2020	BMJ open	bmjopen.bmj.com
2	0.67	5	YHK Ali, N Wright, ...	Protocol: Applications of qualitativ...	2020	BMJ Open	ncbi.nlm.nih.gov
h 26	8.67	6	AL Mollet	" I have a lot of feelings, just none ...	2020	Journal of College Student ...	muse.jhu.edu
14	4.67	7	TMLS Defilippis, K ...	Moral resilience through harmonis...	2020	Intensive and Critical Care ...	Elsevier
7	2.33	8	SS Lowe, C Milligan...	Activity and advanced cancer: A gr...	2020	Palliative medicine	journals.sagepub.com
12	6.00	9	G Vogel, E Joelsson...	Stabilizing life: A grounded theory ...	2021	Intensive and Critical ...	Elsevier
14	4.67	10	K Charmaz	Grounded theory: Main characteris...	2020	Qualitative analysis: Eight a...	torrossa.com
1	0.50	11	JM Morse, BJ Bowe...	The Challenges to and future (s) of...	2021	... , J., Porr, CJ, Stern, PN, Eds	
h 378	126.00	12	M Tarozzi	What is grounded theory?	2020		Bloomsbury publishing
3	1.50	13	S Pusa, S Lind, M H...	Social processes in academic-com...	2021	BMC nursing	Springer
2	0.67	14	S Cronholm, L And...	Towards a process model for data...	2020	e-Service Journal	muse.jhu.edu
1	1.00	15	G Vogel, E Joelsson...	Shifting focus: a grounded theory ...	2023	Intensive and Critical ...	Elsevier
h 26	26.00	16	D Mohajan, H Moh...	Development of Grounded Theory...	2022		mpra.ub.uni-muenchen.de
1	0.25	17	RD Babcock, A Dea...	Evaluating the Synthesis Model of ...	2019	Stellenbosch Papers in Ling...	ajol.info
14	3.50	18	G Goldkuhl, S Cron...	Grounded theory in information s...	2019		core.ac.uk
9	4.50	19	DM Murphy, B Spe...	Teens' experiences with sexting: A ...	2021	Journal of Pediatric Health ...	Elsevier

تصویر ۱. مرور نظام‌مند پیشینه پژوهش در نرم‌افزار publish & perish 8

گام سوم: جست‌وجو و انتخاب متون مناسب

در جست‌وجوی اولیه، ۲۲۶۲ منبع یافت شد. ۲۲۴۱ منبع از این منابع پس از غربالگری بر اساس ملاک‌هایی مثل عنوان، موضوع، قابلیت دسترسی، چکیده و کیفیت از فرایند تحقیق خارج شد و سرانجام، ۲۱ منبع برای مطالعهٔ فراترکیب انتخاب گردید (شکل ۱). برای ارزیابی کیفیت از فهرست وارسی «کسپ»[1] و قضاوت فرد متخصص[2] استفاده شد؛ به این صورت که پژوهشگران در هر مرحله از غربال -اعم از عنوان، چکیده، محتوا- همه منابع را بر اساس ارتباط با هدف و سؤال مورد نظر بررسی می‌کردند. در این میان مقالاتی که پاسخگوی سؤال پژوهشی نبودند، از دایرهٔ بررسی خارج شدند و از نظرات فرد متخصص برای انتخاب مقالات نهایی بهره گرفته شد.

1. Critical Appraisal Skills Programme (CASP)
2. Expert Judgment

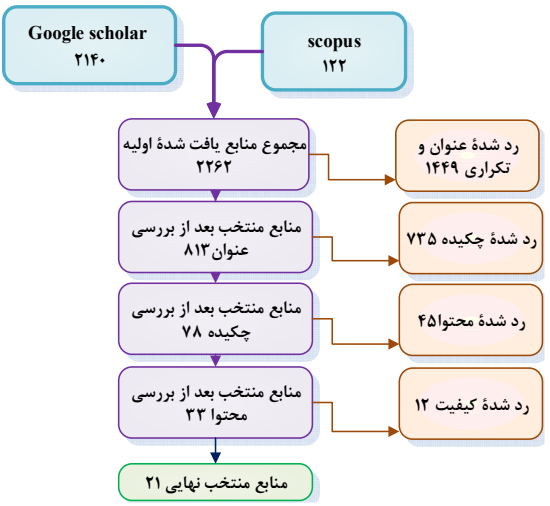

شکل ۱. غربالگری و انتخاب منابع

گام چهارم: استخراج اطلاعات مقالات

اطلاعات مقالات منتخب به‌منظور بررسی و فراترکیب به‌همراه تعدادی کد در جدول زیر قابل مشاهده است.

جدول ۲. منابع منتخب در گام چهارم

کد	عنوان	نویسنده و سال
۱	Developing Grounded Theory	Morse et al. (2021)
۲	The SAGE Handbook of Current Developments in Grounded Theory.	Bryant & Charmaz (2019)
۳	Competency maturing: a substantive theory of how seniorinformation systems undergraduates develop their existing competencies and acquire additional	Ogundipe (2021)
۴	Grounded theory: A practical guide	Birks & Mills (2022)
۵	The pursuit of quality in grounded theory	Charmaz & Thornberg (2021)
۶	Discriminating among grounded theory approaches	Rieger (2018)
۷	Grounded theory in practice: Novice researchers' choice between Straussian and Glaserian	Alammar et al (2019)

کد	عنوان	نویسنده و سال
۸	Classic Grounded Theory: A Qualitative Research on Human Behavior	Mohajan & Mohajan (2022)
۹	Qualitative research: Bridging the conceptual, theoretical, and methodological	Ravitch & Carl (2019)
۱۰	Editorial essay: The tumult over transparency: Decoupling transparency from replication in establishing trustworthy qualitative	Pratt & Kaplan (2020)
۱۱	Achieving rigor in qualitative analysis: The role of active categorization in theory building	Grodal, Anteby & Holm (2021)
۱۲	Confused about theoretical sampling? Engaging theoretical sampling in diverse grounded theory studies.	Conlon et al. (2020)
۱۳	Distinguishing between the strains grounded theory: Classical, interpretive and constructivist	Sebastian (2019)
۱۴	Body image in women diagnosed with breast cancer: a grounded theory study	Brunet, Price & Harris (2022)
۱۵	Grounded theory	Babchuk & Boswell (2023)
۱۶	Application of classic grounded theory in nursing studies: a qualitative systematic review protocol	Connor et al. (2023)
۱۷	What is grounded theory	Tarozzi (2020)
۱۸	Doing Psychological Research	Hayes (2021)
۱۹	Building and evaluating a theory of architectural technical debt in software-intensive systems	Verdecchia et al. (2021)
۲۰	Quality in critical realist qualitative research	Osterud (2024)
۲۱	Integration of artificial intelligence ethics into software engineering processes: challenges, concerns, and opportunities	Jantunen (2025)

گام پنجم: تحلیل و ترکیب یافته‌های کیفی

با تحلیل اکتشافی و کدگذاری باز، ۸۳۱ نشانگان، در قالب ۳۴ زیرملاک و ۲۰ ملاک اصلی ترکیب شدند.

گام ششم: کنترل کیفیت پژوهش

برای بررسی اعتبار یافته‌ها از ملاک‌های خودبازبینی محقق استفاده گردید. برای کنترل مفاهیم از ضریب کاپا[1] و قضاوت فرد متخصص[2] بهره گرفته شد.

1. Kappa
2. Expert Judgment

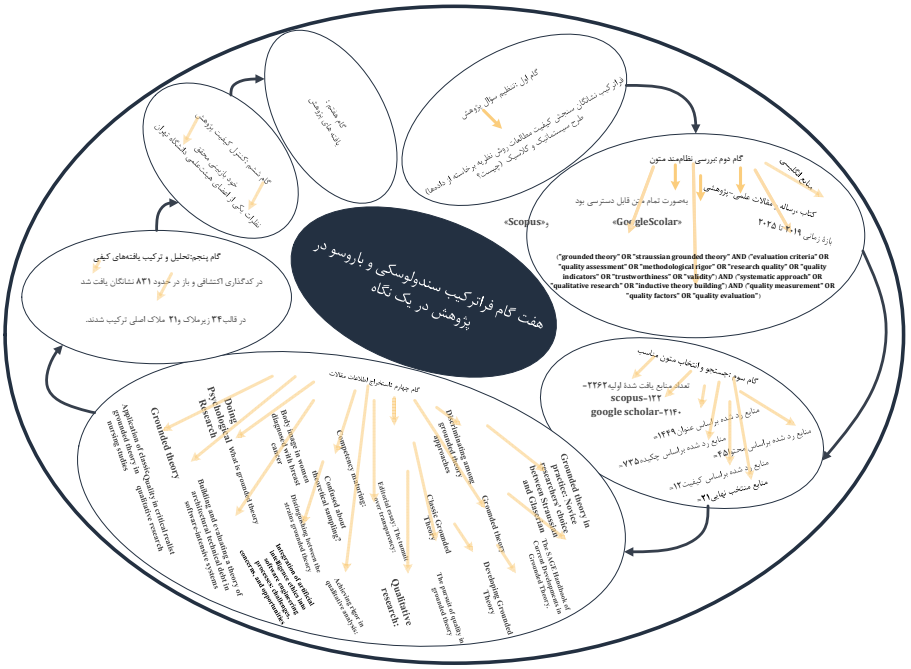

شکل ۲. هفت گام فراترکیب پژوهش حاضر در یک نگاه

٤. یافته‌های پژوهش

در پاسخ به سؤال «فراترکیب نشانگان سنجش کیفیت مطالعات روش نظریه برخاسته از داده‌ها (طرح سیستماتیک) چیست؟» ۸۳۱ نشانگان اولیه در قالب ۳۴ زیرملاک و ۲۰ ملاک اصلی طبقه‌بندی شد.

جدول ۳. فراترکیب نشانگان سنجش کیفیت مطالعات روش نظریه برخاسته از داده

ملاک‌های اصلی و زیر ملاک‌ها	مصادیقی از نشانگان	کد منبع (شماره صفحه)
شفافیت هدف	مشخص شود که برای نظریه‌پردازی یا توسعه مفهومی استفاده خواهد شد. هدف پژوهش توضیح داده شود. می‌خواهیم بدانیم چه تحقیقی، برای چه کسی و توسط چه کسی انجام شود.	۱ (۳۰۲, ۳۰۶), ۱۱ (۳۳, ۳۵), ۲ (۴۶۳), ۵ (۳۱۵), ۷ (۲۳۲), ۱۶ (۴), ۲۱ (۳۰)

ملاک‌های اصلی و زیر ملاک‌ها		مصادیقی از نشانگان	کد منبع (شماره صفحه)
آگاهی، هوشیاری و تخصص پژوهشی پژوهشگر	تخصص در پژوهش و پژوهش کیفی	یادگیری روش تحقیق کیفی و فرایند انجام آن مثل تحلیل و به تعالی رساندن. آگاهی از اعتباریابی پژوهش. مدیریت منطقی و اخلاقی داده‌ها. بهره‌مندی از کمک متخصصان مختلف. یادگیری هدایت پژوهش کیفی. مجرب بودن	۱ (۳۰۲, ۳۰۶), ۲ (۵۵۹), ۳ (۶۱, ۶۴), ۴ (–), ۵ (۳۱۵), ۱۰ (۱۲)
	فراشناخت از دانش و اهداف	فهم پژوهشگر از اینکه می‌خواهد به کجا برسد و اطلاعات کلی و فراشناختی از اهداف و دانش	۱۱(۳۳، ۳۵)
	فهم صحیح نظری و عملی از روش نظریه برخاسته از داده‌ها	آیا پژوهشگر با روش آشنا بوده؟ هوشیاری و آگاهی نسبت به استراتژی مورد استفاده، تصمیمات اتخاذشده، پیامدهای روشی. دقت در رعایت حدود برای اعتبار یافتن کار. توجه زیاد به دقت در کاربرد روش. برنامه‌ریزی، کاربست و به مقصد رساندن نظریه برخاسته از داده‌ها در جریان هدایت پژوهش. آیا مهارت‌های پژوهشگر در نوشته مشخص است؟	۹ (۱۲۳), ۵ (۳۱۵), ۱ (۳۰۲, ۳۰۶), ۲ (xxvi), ۴ (–), ۲۱ (۳۰)
	خودآگاهی	آگاهی پژوهشگر از جانبداری و انگاره‌های خود. آیا پژوهشگر رویکرد فلسفی خود را مشخص کرده است؟ مشخص شدن نظر پژوهشگر. یادداشت و نام‌گذاری و شفاف‌سازی انگاره‌ها و تعصبات. خودآگاهی از آغشتگی فکری و پیش‌فرض‌ها	۱ (۳۰۲, ۳۰۶), ۴ (–), ۵ (۳۱۵)
	هوشیاری و حساسیت	درک و دریافت از محیط درباره عنوان با تقویت حواس. حساسیت به عوامل، نشانه‌ها و فرایندهای کلیدی. حساسیت نظری پژوهشگر	۱ (۳۰۲, ۳۰۶), ۵ (۳۱۵), ۸ (۱۰)
داشتن احساس به موضوع و عنوان پژوهش		مسئله پژوهش دغدغه پژوهشگر باشد. درک دنیای مشارکت‌کننده و توضیح غنی و دقیق آن	۱ (۳۰۲, ۳۰۶)
اشتیاق پژوهشگر به کار سخت		اشتیاق به جلب نظر مشارکت‌کننده و انجام مصاحبه‌های طولانی و یادداشت‌برداری و پیاده‌سازی آنها و اشتیاق به انجام کدگذاری پیچیده. اشتیاق به کار سخت	۱ (۳۰۲, ۳۰۶), ۵ (۳۱۵)
اشتیاق به آرامش، دستیابی به خلاقیت و انعطاف‌پذیری		استفاده از بارش مغزی و بازنگری مکرر و داشتن ذهن گشوده برای پذیرش ایده‌های جدید. چارچوب ذهن باز. ارتباط با خود خلاق. دوری از جانبداری و اعمال تغییر نظری	۲ (xxvi), ۱۴ (۴۲۰), ۵ (۳۱۵), ۱ (۳۰۲, ۳۰۶)
تمایل به انجام پژوهش به‌طورکلی		انجام متعهدانه و نه از روی اجبار یا برای توسعه شغلی. تعهد و علاقه به انجام پژوهش	۵ (۳۱۵), ۱ (۳۰۲, ۳۰۶)

ملاک‌های اصلی و زیر ملاک‌ها		مصادیقی از نشانگان	کد منبع (شماره صفحه)
داشتن لنز تفسیری و تحلیلی و انتقادی		اجتناب از توصیفگری. خود پرسشگری در هر مرحله از تحقیق و بررسی انتقادی فرایندها	۱ (۳۰۲, ۳۰۶), ۲(۴۶۳)
مهارت ارتباطی پژوهشگر		ارتباط با محیط پژوهشی	۱ (۳۰۲, ۳۰۶)
اطمینان پژوهشگر		اطمینان از خودمان و خروجی‌های تحقیق	۴ (–)
صداقت پژوهشگر		صادق بودن با خود در مورد محدودیت‌های تحقیق و پذیرش آن. آیا به محدودیت‌های پژوهش فهمیده و اشاره شده است؟	۴ (–)
رعایت اخلاق پژوهشی از سوی پژوهشگر		رعایت اخلاق پژوهشی در جلب مشارکت و حفظ اطلاعات. رعایت اخلاق در نمونه‌گیری نظری و گردآوری داده	۲ (۵۵۹), ۹ (۵۰), ۱۲ (۲), ۲۰ (۸)
ثبات پژوهش	تجانس روشی	دقت به ماهیت و هدف تحقیق در فرایند انجام. سازگاری در روش	۳ (۶۱, ۶۳), ۴ (–)
	شفافیت و توضیح روشی	شفافیت روش. مشخص شدن نقش پژوهشگر در جریان تحقیق و صریح بودن آن. مشخص بودن مبنای تصمیم‌گیری پژوهشگر. مشخص بودن فرایند پژوهش. رویکرد استقرایی است نه فرضیه‌آزمایی. داشتن رویکرد استقرایی[1] و قیاسی[2] نبودن. مشخص شود از کدام طرح استفاده می‌کند. توضیح شفاف روش در صورت انحراف از روش. واضح بودن منطق رویه‌ای	۱۵ (۹), ۳ (۶۱, ۶۳), ۱۴ (۴۲۱), ۱۶ (۴), ۹ (۲۷۱), ۱۶ (۴), ۱۵ (۷, ۸), ۱۱ (۶), ۲ (۴۶۳), ۴ (–), ۱ (۳۰۲, ۳۰۶), ۲ (۷۱), ۴ (–), ۵ (۱۳۴)
	منطق روشی	توجیه تصمیمات روش‌شناختی. دسترسی و ارجاع به متون روش‌شناختی. آیا شواهدی بر کاربست صحیح روش وجود دارد؟ منطقی بودن	۱ (۳۰۲, ۳۰۶), ۴ (–), ۱۵ (۹)
بسندگی روشی		بسندگی و کفایت تمام فرایندهای تحقیق	۵ (۱۳۴)
داشتن حساسیت و دقت روشی	طرح سؤال استقرایی شفاف	در جست‌وجوی چرایی و چگونگی رفتار انسان‌ها. مشخص شدن و تمرکز بر سؤال مشخص استقرایی. سؤال شفاف و واضح	۱۳ (۱), ۷ (۲۳۲), ۱۳ (۴)

1. Induction
2. Abduction

ملاک‌های اصلی و زیر ملاک‌ها	مصادیقی از نشانگان	کد منبع (شماره صفحه)
دقت و حساسیت در نمونه‌گیری	دقت در نمونه‌گیری. نمونه‌گیری اولیه و ثانویه به چه صورت انجام شده است؟ نمونه‌گیری اولیه بر اساس موضوع و ناهمگون باشد. معیارهای ورود و خروج مشارکت‌کننده مشخص شود. اصلاح نمونه‌گیری نظریه‌ای در صورت نیاز. چه کسی در مطالعه دعوت شده است؟ آیا با موضوع ارتباط دارد؟ توجه به ارزش‌های فرهنگی، زبان و ارزش‌های جامعه بومی برای جلب نظر. دقت در نمونه‌گیری نظری با طرح سؤالاتی مانند آیا هدفمند بوده است؟ آیا باعث تولید نظریه می‌شود؟ آیا منظر جدید به ما می‌دهد؟ چگونه انجام شد؟ چگونه پیش رفت؟ آیا نمونه‌گیری نظری برحسب مقوله‌های ظهور پیدا کرده در یافته‌های اولیه بوده؟ رهیابی نمونه‌گیری نظری با ترسیم آن. تناسب نمونه‌گیری نظری با اهداف. استفاده درست از اشباع نظری	۴ (_), ۶(۶), ۲(۹۶, ۱۴۶, ۱۴۷, ۴۵۴, ۴۶۱, ۳۶۳, ۲۶, ۹۷), ۱(۳۰۲, ۳۰۶), ۱۶(۴), ۱۲(۶, ۷, ۲), ۹ (۱۰), ۱۴ (۴۲۱, ۴۲۰), ۱۳(۳), ۱۷ (۱۳۹), ۱۶(۴), ۱۵(۷), ۸ (-)
در گردآوری داده و جمع‌آوری داده	توجه به مشاهدات و هر آنچه از منابع واقعی و مجازی درباره عنوان دریافت می‌شود. جمع‌آوری داده استقرایی. اجتناب از مطالعه پیشینه ادبیات و آغشتگی فکری. مشخص شدن چگونگی انتخاب داده. درگیر شدن با داده‌ها به‌جای جمع‌آوری صرف. شنیدن صداهای مختلف برای جلوگیری از تعصب در منبع. مطالعه منابع مختلف بدون جهت‌گیری خاص. دقت و حساسیت نظری در جمع‌آوری داده و توجه به منابع. دقت در کیفیت داده‌ها. ثبت و ضبط فعالیت‌ها و به‌خاطرسپاری با ابزارهای مختلف. توجه به هر نوع داده. کافی[1] و مناسب بودن داده‌های جمع‌آوری‌شده. زنجیروار بودن، متعاقب بودن و همزمان بودن جمع‌آوری داده و پاسخ به این سؤال که آیا توجه همزمان به منابع و یادداشت‌ها صورت گرفته؟ و این گردآوری همزمان با تحلیل بوده؟ همراستایی ساختار داده با اهداف مطالعه. دریافت داده‌های طولانی عمیق. آیا نحوه جمع‌آوری داده توضیح داده شده است؟ توجه به داده‌های چندوجهی و پیچیده	۱ (۳۰۲, ۳۰۶), ۵ (۳۱۳), ۸(۱۲۳), ۲ (۵۵۹), ۴(_), ۱۷(۵۴, ۱۳۹), ۵(۱۳۴), ۱۶(۴), ۹ (۵۰), ۱۰(۷), ۱۲(_), ۱۱ (۳۷, ۳۹), ۱۷(۱۴)

1. Sufficient

ملاک‌های اصلی و زیر ملاک‌ها	مصادیقی از نشانگان	کد منبع (شماره صفحه)
دقت و حساسیت در فن و اجرای فن در میدان پژوهش	مصاحبه نیمه ساختاریافته و دوری از مصاحبه بدون ساختار یا ساختارمند. پرهیز از سؤالات استانداردشده. پرسش سؤالات عمومی و توصیفگر. سؤالات نظری. توجه به کیفیت سؤالات. انعطاف‌پذیری در طرح سؤال. اقتضایی بودن طرح سؤال. هدایت بر اساس تحلیل جلسات قبلی. توجه به نقش مصاحبه‌شونده در تغییر روند. نقش فعال پژوهشگر در میدان. دقت به رفتار مشارکت‌کنندگان در دنیای واقعی. بیان رسا و گویای تجربیات مشارکت‌کنندگان. سؤالات باز. تعامل با مشارکت‌کنندگان برای تولید نظریه. بازگشت مداوم به میدان پژوهش. متقاعد کردن مشارکت‌کنندگان برای ارائه تمام دانسته‌هایشان	۵ (۱۳۴, ۳۱۳, ۲۳۲), ۱۰ (۷), ۱۱ (۳۷, ۱۷(۵۳), ۱۴ (_)۴, ۳۹), ۱۱(۳۳, ۴۲۰), ۱۸(۲۱۰), ۳۵, ۱۴ (_)۲۱ ,(۴), ۱۲(۲, ۶, ۷)
دقت و حساسیت در یادداشت‌برداری	آیا شواهدی بر یادداشت‌برداری پژوهشگر وجود دارد؟ یادداشت عمیق و با دقت مبتنی‌بر داده. وجود یادداشت‌برداری مستمر. یادداشت‌ها اجازه ردیابی بدهند. عمق و انتزاع یادداشت‌ها به نسبت پیشرفت تحقیق، درحال‌توسعه باشد. بازنگری چندباره یادداشت‌ها. یادداشت‌برداری	۴ (_)، ۱(۳۰۲, ۳۰۶), ۱۲ (۶), ۷ (_), ۱۴ (۴۲۱), ۸(۹), ۱۶(۴), ۱۲ (۲)
انجام اعتباریابی و پایداری کلی	ثبات و پایداری روشی. آیا از اثر پیشینه نظری و مرور ادبیات در تئوری اجتناب شده؟ چرا و چگونه؟ استقلال پژوهشگر. توجه به اعتبار عمومی. آیا تئوری نهایی اعتبار دارد؟ تئوری مطرح‌شده کیفیت دارد؟ استفاده از هشت سؤال مفهومی. ۱۰ شاخص اصلی. ۱۳ شاخص اضافه‌شده. استفاده باکیفیت از نقطه کنترل[1]. استفاده از ۱۶ مؤلفه ارزشیابی. توضیح جامع چک‌لیست راهنما. استفاده از بازبینی اعضا[2]. استفاده از دستورالعمل راهنما. استفاده از سؤالات خودارزیابانه	۵ (۳۱۵), ۳(۶۱, ۶۳), ۹ (۲۷۱), ۱۳(۵), ۱۴ (۴۲۱), ۱۶(۴), ۱۳(۴), ۱۰ (۱۰), ۴(_), ۱۴ (۴۲۱), ۱۷(۱۳۹, ۱۲۷), ۶ (۶), ۵(۱۳۴), ۱۵(۹), ۷(۲۳۱), ۱۶(۴), ۱۹ (۲۱), ۱۷(۱۳۷)

1. Check Point
2. Member Check

ملاک‌های اصلی و زیر ملاک‌ها	مصادیقی از نشانگان	کد منبع (شماره صفحه)
دقت و حساسیت در کدگذاری	دقت در فرایند تبدیل داده به نظریه. حذف پیش‌فرض‌های پژوهشگر. راهبرد کدگذاری مشخص شود. کدگذاری برای ایجاد تعمیم باشد. کدها برخاسته از تحلیل‌ها و تحلیل‌ها برخاسته از یادداشت‌ها. درگیر شدن در ادبیات تحقیق و درگیر شدن با آن برای تحلیل‌های بعدی در کدگذاری نظری. با واژگانی که مشارکت‌کنندگان از آنها استفاده می‌کنند[1]. کدگذاری باز و انتخابی صحیح. استفاده از خانواده‌های کدنویسی برای شرح ساختار نظریه استفاده از هشتگ برای کدگذاری صحیح. شرایط علی، زمینه‌ای، مداخله‌گر، کنش‌ها و تعاملات، استراتژی‌ها و پیامدها در کدگذاری. کدگذاری همزمان با انجام مصاحبه. توجه به کدهای فرازبانی. کدگذاری ساختاریافته و ترتیبی. دقت در کدگذاری باز، محوری و گزینشی. وقفه و بازبینی	۱۱ (۳۳, ۳۵, ۶), ۶(۷, ۶), ۱۷(۱۳۹), ۲(۲۵, ۲۶, ۳۶۳, ۹۶, ۳۰, ۹۷), ۸ (۸, ۷), ۷(۲۳۳, ۲۳۲, ۲۳۹), ۹(۵۳), ۱(۳۰۲, ۳۰۶), ۱۳(۵, ۴, ۵), ۴ (_), ۱۶(۴), ۱۴(۴۲۰)
دقت و حساسیت در تحلیل داده	استفاده از چارچوب برای تحلیل. آشکارسازی فرایند تحلیلی. مقایسه خط‌به‌خط متون داده‌های مختلف اعم از اسناد و مصاحبه‌ها در فرایند تحلیل. توجه به مقوله محوری در تحلیل. توجه به ساختار و شرایط زمینه‌ای در تحلیل. ارائه جزئیات و شفافیت در تحلیل. تحلیل بدون بررسی پیشینه. تحلیل سیستماتیک. تحلیل با استدلال استقرایی. تحلیل استقرایی. استفاده از ابزار تحلیلی. تحلیل دقیق داده‌ها. توجه به زبان و کارکردهای زبانی. تکرار و تکامل یابندگی تحلیل. تحلیل زنجیروار، متعاقب، همزمان و غیرمترقبه به طریقه برنامه‌ریزی‌شده. توجه به داده‌های متناقض و توجه به داده‌هایی که از واقعیت نمونه نظری فاصله گرفته‌اند و با آن مطابقت ندارند. از داده‌های ناسازگار در طی تحلیل چه به دست آمد و اعتبار آنها از کجاست؟ شناسایی مقوله اصلی و محوری بعد از تحلیل اولیه. کشف مقوله اصلی در حین انجام تحلیل. عقب و جلو کردن مکرر داده‌ها برای مقایسه و فهم مشکل و مقوله محوری. تحلیل بازنمایی بصری فرایند تحلیل. بازبینی و حسابرسی	۷ (۲۳۹, ۲۳۰), ۱۱(۳۳, ۳۵, ۳۷, ۳۹), ۱(۳۰۲, ۳۰۶), ۱۲(۲, ۹), ۱۵(۷, ۸), ۱۴(۴۲۱, ۴۲۰), ۱۲ (۲), ۲(۷۱), ۲۰(۸), ۴ (_), ۹ (۵۳), ۱۳(۱), ۷ (۲۳), ۱۷(۱۳۹), ۱۰ (_), ۱۲(_), ۲(۱۸۷), ۱ (۳۰۲, ۳۰۶), ۸(۷), ۹ (۱۲۳), ۱۴(۴), ۱۹(_), ۱۳ (۳), ۱۷(۵۴), ۱۵ (۹), ۱۲(۶, ۷), ۱۵(۹), ۱۸ (۲۱۰), ۱۶(۴), ۸ (۹), ۱۳(۵), ۷(۲۳۳), ۲۱ (۳۰)

1. Invivo

ملاک‌های اصلی و زیر ملاک‌ها			مصادیقی از نشانگان	کد منبع (شماره صفحه)
			تحلیل‌ها[1]. خود پرسشگری در فرایند تحلیل و کدگذاری: اینجا چه خبر است؟ رابطه یک مفهوم با مفهوم دیگر چیست؟ مکانیسمی که نشان دهد بازبینی و حسابرسی انجام شده	
قدرت توضیح و توجیه‌پذیری مفاهیم و نظریه تولیدشده[2]	ارتباط اجزا نظریه یا مفهوم تولیدشده[3]	تناسب[4] مفاهیم و نظریه	تناسب مقوله‌های مفهومی شناسایی‌شده با مشاهدات و مقولهٔ محوری. مشخص کردن مقوله محوری برخاسته از نظرات افراد. تناسب مقوله‌ها با دنیای واقعی. خودپرسشگری در مقوله‌بندی: اینجا چه خبر است؟ رابطه یک مفهوم با مفهوم دیگر چیست؟ آیا یافته‌ها با اهداف و استراتژی همخوانی دارد؟ یافته‌ها با اطلاعات افراد متخصص آن حیطه سازگاری دارد؟ مقوله‌ها قابل فهم باشند و واقعیت زندگی روزمره آنها مطابقت داشته باشد. برازش	۴ (_), ۶ (۶۱), ۵(۹), ۱۷ (۱۴), ۱۹ (۱), ۸ (۷), ۲ (۷۲), ۱۱ (۳۷, ۳۹), ۳ (۱۷۳), ۱۰ (۷), ۷ (۲۳۱), ۹ (۵۲), ۳ (۱۷۲), ۳ (۶۱, ۶۳), ۲۰ (۸), ۹ (۱۲۳), ۵ (۳۱۴), ۲۱ (_)
		کاربست[5] یا تعمیم‌یافتگی[6] یا کاربرد[7] نظریه یا مفهوم تولیدشده	امکان آزمایش و ابطال‌پذیری. قابلیت کاربرد و معناداری. تعمیم‌پذیری. انتقال‌پذیری به بافت دیگر. دوام در طی زمان. انعطاف در کاربست. رسیدن به نتایج مشابه در بافت دیگر. انتزاعی بودن و قابلیت انتقال به دنیای واقعی و بافت دیگر. انتزاعی بودن. کارکرد یافته‌ها چه تفاوتی در دنیای واقعی ایجاد می‌کند؟ بازتاب در جوامع اجتماعی. برای افراد غیر محقق قابل‌درک باشد[8]	۳ (۱۷۳), ۸ (۷), ۱۹ (۱), ۱۹ (۲, ۱), ۱۷ (۱۴), ۱۵ (۹), ۷ (۲۳۴), ۱۸ (۱۳۹), ۴ (_), ۳ (۶۱, ۶۳), ۱۱ (۳۳, ۳۵), ۵ (۳۱۴), ۱۴ (۴۲۱), ۶ (۶), ۲ (۴۶۳), ۲ (۵۵۹), ۱ (۳۰۲, ۳۰۶), ۲ (۲۶), ۵ (۳۱۵), ۹ (۱۲۳), ۷ (۲۳)

1. Audittrail
2. Explantion Power
3. Relevance
4. Fit
5. Workability
6. Generalizability
7. Applicability
8. Undrestanding

ملاک‌های اصلی و زیر ملاک‌ها	مصادیقی از نشانگان	کد منبع (شماره صفحه)
برجسته و قابل توجه بودن[1]	اهمیت داشتن نظریه و دغدغه تعداد قابل توجهی از افراد. آیا یافته‌های نظری مهم به نظر می‌رسند؟ تا چه حد؟ برجسته[2] بودن. یافته‌های نظری مهم و قابل توجه	۳ (۶۱, ۶۳), ۵ (۱۳۴), ۲ (۲۶), ۱۴ (۴۲۱), ۱ (۳۰۶, ۳۰۲)
	ارتباط. آیا مفاهیم ایجادشده به‌صورت نظام‌مند مرتبط هستند؟ آیا ارتباط منطقی بین داده و چکیده برقرار شده؟ دقت در ارتباط مقوله‌ها. ارتباط بین مقوله‌های کشف‌شده. آیا مفاهیم به‌صورت سیستماتیک مرتبط هستند؟ استفاده از نرم‌افزار برای ارتباط بین مقوله‌های اصلی و فرعی. مقایسه مفاهیم با شواهد تجربی برای کشف ارتباط. اتصال همه عناصر به یکدیگر برای کشف مقوله محوری	۶ (۶), ۱۹ (۱, ۲۰, ۲۱), ۱۸ (۲۱۰), ۱۷ (۱۴), ۷ (۲, ۳۲), ۸ (۱), ۵ (۹), ۱ (۳۰۲, ۳۰۶), ۴ (_), ۲ (۳۶۳), ۱۱ (۳۳, ۳۵), ۵ (۱۳۴), ۱۴ (۴۲۱), ۲ (۳۰۱), ۹ (۱۲۳), ۹ (۲۷۱), ۱۳ (۵)
شفافیت[3] و قابلیت ساده‌سازی مفهوم یا نظریه تولیدشده	شفافیت چگونگی مفهوم‌سازی و بحث درباره آن. آیا مقوله اصلی توضیح داده شده است؟ توضیح بافت. توجه به شفافیت بیشتر در نظریه‌پردازی به‌جای تکرارپذیری. شفافیت فرایند کشف و طبقه‌بندی مقوله‌ها. آشکارسازی فرایند تولید نظریه از داده مقوله‌ها کدام‌اند؟ مقوله‌های اصلی چگونه ظهور یافته است؟ استفاده از عناوین و برچسب و مفاهیم قابل فهم برای عنوان‌بندی مقوله‌ها. آیا دیاگرامی برای بیان ارتباط استفاده شده است؟	۶ (۶), ۱۶ (۴), ۱۴ (۴۲۰), ۱۴ (۴۲۱), ۱۶ (۴), ۱۷ (۵۳), ۱۱ (۳۳, ۳۵), ۱۱ (۶), ۱۵ (۹), ۱ (۳۰۲, ۳۰۶), ۲ (۲۶), ۹ (۵۳), ۳ (۶۱, ۶۳), ۱۱ (۶), ۷ (۲۳۴)

1. Significant
2. Grab
3. Clarity

ملاک‌های اصلی و زیر ملاک‌ها	مصادیقی از نشانگان	کد منبع (شماره صفحه)
منطقی، مستدل و عینی بودن[1] نظریه یا مفاهیم تولیدشده	آیا یافته‌ها بیانگر قسمتی از پدیده است؟ شواهدی بر وجود یادداشت‌ها در گزارش نهایی. قابل دفاع بودن[2] نظریه مبنایی باشد. دقت در انتخاب مقوله محوری. مقوله اصلی چگونه و چرا انتخاب شد؟ تکامل نظریه در فرایند تحقیق. چه وقایع، فعالیت‌ها یا اقداماتی به آن مقوله‌ها منجر شده است؟ مشورت با افراد برای تعیین مقوله محوری. مستدل و قابلیت ردیابی بودن مقوله‌ها و مفاهیم. استفاده از طرح شماتیکی برای نشان دادن قابلیت ردیابی بودن مقوله‌ها و نشان دادن ردیابی و جزئیات مسیر. منطقی بودن. معقول[3] داشتن منطق بازگشتی. بازبینی یافته‌ها	۱ (۳۰۲, ۳۰۶), ۶ (۶), ۲ (۲۱۸), ۲۰ (۸), ۳ (۶۱, ۶۳), ۵ (۱۳۴), ۲ (۳۶۳), ۱۰ (۷), ۱۱ (۳۳, ۳۵), ۹ (۱۲۳), ۷ (۲۳۳), ۱۷ (۱۳۹), ۵ (۱۳۴), ۴ (_), ۱۹ (۲۱), ۱۸ (۲۱۰), ۱۲ (۲), ۱۷ (۱۳۹), ۱۴ (۴۲۱), ۱۳ (۱)
معتبر بودن[4] نظریه یا مفهوم تولیدشده	نظریه به طور مفصل شرح داده شود تا مخاطب احساس کند که با بستر موضوع و پس زمینهٔ آن آشنا است و احساس کند که در این پس زمینه حضور داشته و معنای واقعی کلمات به کار رفته توسط شرکت‌کنندگان را متوجه شود. قدرت توضیح‌پذیری و پیش‌بینی. اعتماد[5]. تعریف درست مفاهیم. قابل قبول بودن	۵ (۳۱۴), ۳ (۱۷۳), ۴ (_), ۵ (۳۱۴), ۷ (۲۳۱), ۱۹ (۵), ۱۵ (۴)
ابزار کنترل بودن[6] نظریه یا مفهوم تولیدشده	نظریه باید به مخاطب کمک کند تا واقعیت اجتماعی را درک کند تا توضیح کافی در مورد واقعیت و تغییر آن داشته باشد.	۵ (۳۱۴)
مفید، سودمند و مطلوبیت[7] نظریه و مفاهیم تولیدشده	سودمند و مفید بودن. یافته‌ها مطلوب مشارکت‌کنندگان باشد و یا منحصربه‌فرد و غیر تکراری باشند. دستاوردهای پژوهش، همان دستاوردهای مورد انتظار و مطلوب ما. رسیدن به نظریه. مفهوم‌پردازی به‌جای توصیف یادداشت‌ها. مفید بودن. تولید نظریه. صاحبان اصلی تحقیق چه کسانی هستند؟ و چه کسانی از آن سود می‌برند؟ اولویت عمق بر وسعت	۲ (۵۵۹, ۴۶۳), ۳ (۱۷۲), ۴ (_), ۱۲ (۲), ۱۶ (۴), ۱۵ (۷, ۸), ۹ (۹), ۷ (۲۳۱), ۱۲ (۲), ۱۳ (۴), ۱۴ (۴۲۱), ۱۷ (۲۹)

1. Logic
2. Defend
3. Plausible
4. Credible
5. Trustworthiness
6. Control
7. Usefullness

ملاک‌های اصلی و زیر ملاک‌ها		مصادیقی از نشانگان	کد منبع (شماره صفحه)
	ارزنده و ارزشمند بودن[1] نظریه و مفاهیم تولیدشده	آیا تحقیق ارزشمند و ارزنده بوده است؟ فهم برآیند سودمندی نظریه. پیش‌بینی پتانسیل پیشنهاد برای کمک‌کار بودن نتایج. چگونه می‌فهمیم تحقیق ارزشمند است؟ ارزشمند بودن تئوری به‌صورت ماهوی[2]. یافته ها ظرفیت استفاده و کاربست را دارند؟ آیا نظریه تولیدشده آزموده و توضیح داده شده؟	۱ (۳۰۲, ۳۰۶), ۳ (۶۱, ۶۳), ۲ (۴۳, ۶۳), ۵ (۱۳۴), ۱۱ (۶)
	دقیق بودن[3] نظریه و مفاهیم تولیدشده	دقت نظریه تولیدشده. دقت در تولید نظریه. خلط نکردن دقت با یکنواخت شدن	۱۱ (۶, ۳۷, ۳۹)
تغییر مستمر و بدون دخالت پیش‌فرض بودن و انعکاس‌پذیری نظریه و مفاهیم تولیدشده[4]		اصلاح متقابل. تغییرپذیری. تغییر نظری ادعا در جریان تأیید و اطمینان مستمر با دیگر منابعی که از آنها داده گردآوری کردیم از جمله نمونه‌های ناسازگار. مقوله های تولید شده باید از پیش تعیین نشوند وبراساس واقعیت‌ها بروز و ظهور پیدا کنند. اصلاح‌پذیری. برازش. آیا تغییر شکل در تئوری ایجاد شده است؟ اصلاح و تنظیم نظریه برخاسته بر اساس موقعیت‌های مختلف. قابل تغییر بودن. اصلاح دانش و فلسفه در صورت لزوم. آیا با ظهور داده‌های جدید، این نظریه به‌راحتی قابل تغییر است؟ مقوله‌بندی و نوشتن یافته‌ها براساس داده‌ها باشند. مقوله بندی و نوشتن یافته انعکاسی از داده باشد.	۴ (_), ۱۹ (۱, ۲۱), ۱۵ (۹), ۶ (۶), ۱ (۳۰۲, ۳۰۶), ۲ (۲۶), ۳ (۶۱), ۸ (۷), ۵ (۱۳۴), ۱۱ (۶, ۳۳), ۱۸ (۲۱۰), ۱۷ (۱۴)
پیچیدگی در مفاهیم و نظریه تولیدشده	وجود تنوع در مفاهیم نظریه تولیدشده[5]	آیا در مفاهیم تئوری، تنوع وجود دارد؟ تنوع[6]. ایجاد تنوع و تفاوت به‌منظور گسترش مفهوم	۱ (۳۰۲, ۳۰۶), ۵ (۳۱۴), ۱۴ (۴۲۱), ۲ (۲), ۱۲ (۲)

1. Worth
2. Value
3. Precision
4. Modifiability
5. Diversity
6. Varation

ملاک‌های اصلی و زیر ملاک‌ها	مصادیقی از نشانگان	کد منبع (شماره صفحه)
وجود تراکم در مفاهیم نظریه تولیدشده[1]	آیا مفاهیم تئوری، تراکم دارند؟ توضیح متراکم. کامل بودن. تراکم مفهومی. آیا پیوندهای مفهومی زیادی وجود دارد؟ آیا مقوله‌ها و مفاهیم چگالی و تراکم دارند؟	۱ (۳۰۲, ۳۰۶), ۷ (۲۳۱), ۲ (۵۵۹), ۳ (۶۱), ۴ (۶۳), ۵ (۱۳۴), ۱۴ (۴۲۱)
وجود دامنه در مفاهیم نظریه تولیدشده[2]	مفاهیم در نظریه تولید شده شامل دامنه‌ای از پدیده باشد. آیا مفاهیم به‌خوبی توسعه یافته‌اند؟ یافته‌ها تا چه میزان می‌تواند گسترده شود؟	۳ (۶۱, ۶۳), ۵ (۳۱۴), ۱ (۲), ۳۰۲, ۳۰۶)
وجود بعد[3] در مفاهیم نظریه	آیا مفاهیم چندین بعد را ارائه می‌دهند؟	۵ (۳۱۴)
وجود عمق[4] در مفاهیم نظریه تولیدشده	تعمق بینش در ساختار نظریه. علاوه‌بر وسعت بخشی به مفاهیم و توسعهٔ مفاهیم تولید شده، آن مفاهیم عمیق هم باشند.	۶ (۶), ۱۲ (۲), ۱۷ (۱۳۹)
وجود یکپارچگی[5] در مفاهیم نظریه تولیدشده	مفاهیم یکپارچه‌سازی‌شده در تئوری در یک نگاه. ادغام نظری. یکپارچه‌سازی و ارتباط دادن شرایط خرد و کلان. پالایی[6] و یکپارچه‌سازی. چسبندگی و یکپارچه‌سازی. چسبندگی و انسجام	۳ (۶۱, ۶۳), ۴ (_), ۶ (۷), ۷ (۲۳۴), ۱۷ (۱۳۹), ۱۸ (۲۱۰)
جدید و به‌روز بودن مفاهیم و نظریه تولیدشده	آیا یافته‌ها نکته جدیدی برای اشاره دارند؟ دیدن ارتباطات جدید در پدیده و مفهوم. آیا دانش را می‌افزاید؟ آیا فهم جدیدی از پدیده می‌دهد؟ آیا دانش را به‌روز می‌کند؟ یافتن بینش جدید	۱ (۳۰۲, ۳۰۶), ۱۱ (۳۳, ۳۵)
صرفه‌جویی و اختصار[7] در متن	دور نشدن از موضوع و مطلب اصلی. چقدر شامل اطلاعات مرتبط است؟ اختصار و اکتفا	۳ (۶۱, ۶۳), ۳ (۱۷۳), ۴ (_)
جذابیت و خلاقانه بودن	جذابیت متن و مفهوم‌سازی	۱ (۳۰۲, ۳۰۶), ۶(۶)

یافته‌های جدول فوق بیانگر آن است که نشانگان سنجش کیفیت مطالعات روش نظریه برخاسته از داده‌ها عبارت‌اند از: شفافیت هدف، آگاهی، هوشیاری و تخصص پژوهشی پژوهشگر، حساسیت به‌عنوان و موضوع پژوهش از سوی پژوهشگر، اشتیاق پژوهشگر به کار

1. Density
2. Scope
3. Dimention
4. Depth
5. Integration
6. Integration
7. Parsimony

سخت، اشتیاق پژوهشگر به آرامش و دستیابی به خلاقیت و انعطاف‌پذیری، تمایل به انجام پژوهش سخت، داشتن دیدگاه تفسیری و تحلیلی و انتقادی از سوی پژوهشگر و همچنین داشتن مهارت ارتباطی، اطمینان داشتن، صداقت و رعایت اخلاق پژوهشی، ثبات روشی، بستگی روشی، داشتن حساسیت و دقت روشی، شفافیت و ساده‌سازی، منطقی و مستدل و عینی، معتبر بودن، ابزار کنترل بودن، مفید و سودمندی و مطلوبیت، ارزنده و ارزشمند بودن، تغییر مستمر بدون دخالت پیش‌فرض و انعکاس‌پذیری مفاهیم و نظریه تولیدشده از داده‌ها، عمق و غنا و پیچیدگی در مفهوم و مفهوم‌پردازی (تنوع، تراکم، دامنه، بعد، عمق، ادغام)، جدید و به‌روز بودن، صرفه‌جویی و اختصار در متن، جذاب و خلاقانه بودن.

بر اساس آنچه ذکر شد، شفافیت هدف به این معناست که مشخص کنیم می‌خواهیم چه تحقیقی، برای چه کسی و توسط چه کسی انجام شود. مشخص شود که برای نظریه‌پردازی یا توسعه مفهومی استفاده خواهد شد. در واقع، هدف پژوهش توضیح داده شود. آگاهی، هوشیاری و تخصص پژوهشی پژوهشگر که شامل تخصص در پژوهش و پژوهش کیفی، داشتن اطلاعات فراشناخت از دانش و اهداف، فهم صحیح نظری و عملی محقق از روش پژوهش نظریه برخاسته از داده‌ها، خودآگاهی، هوشیاری، و حساسیت می‌شود؛ به این معنا که پژوهشگر با رویکرد کیفی در پژوهش و چگونگی انجام روش نظریه برخاسته از داده‌ها و فنون مربوط به آنچه که باعث برنامه‌ریزی بهتر برای به مقصد رساندن پژوهش می‌شود، آشنا باشد و در غیر این صورت از راهنمایی افرادی که به‌طور تخصصی با این روش به پژوهش پرداخته‌اند، بهره‌مند شود. همچنین به این معناست که پژوهشگر از دانش و اهداف خود، از جانبداری‌ها و انگاره‌های خویش آگاه باشد و در مورد فلسفه شخصی، تعصبات و انگاره‌های خود آگاهی کسب کند و تأمل نماید تا در جریان پژوهش به آن نگاره‌ها دامن نزند. حساسیت به موضوع و عنوان و تمایل به انجام پژوهش به این معناست که مسئلهٔ پژوهش، دغدغهٔ محقق باشد و صرفاً به‌خاطر اجبار محیط یا رشد و پیشرفت شغلی و تحصیلی آن را انجام ندهد. اشتیاق به کار سخت به این معناست که پژوهشگر از انجام مصاحبه‌های طولانی و تحلیل داده‌ها خسته نشود و بداند که نظریه برخاسته از داده‌ها نیازمند صبوری و پشتکار محقق است. اشتیاق به آرامش و دستیابی به خلاقیت و انعطاف‌پذیری یعنی استفاده از بارش مغزی و بازنگری مکرر و داشتن ذهن گشوده برای پذیرش ایده‌های جدید. داشتن دیدگاه تفسیری، تحلیلی و انتقادی به این معناست که پژوهشگر صرفاً به توصیف نپردازد و ابعاد عمیق موضوع را مطرح کند.

افزون‌بر این، در هر مرحله از پژوهش از خودش سؤال کند که آیا در مسیر درستی قرار دارد؟ مهارت ارتباطی به‌معنای برقراری ارتباط خوب و سازنده با محیط، مشارکت‌کنندگان و افرادی است که در جریان پژوهش مؤثر هستند. اطمینان و صداقت و رعایت اخلاق از سوی پژوهشگر به‌معنای داشتن اطمینان نسبت به خود برای به‌سرمنزل مقصود رساندن تحقیق. صادق بودن با خود در رابطه با محدودیت‌های پژوهش و رعایت اخلاق پژوهشی در فرایند انجام کار است که شامل حفظ اطلاعات مشارکت‌کنندگان و رعایت اخلاق در نمونه‌گیری نظری و گردآوری داده‌هاست. ثبات روشی که به‌معنای تجانس روشی، شفافیت و توضیح روشی، منطق روشی است؛ یعنی ماهیت تحقیق و هدف از آن با روش سازگار باشد، نقش پژوهشگر در فرایند اجرای روش مشخص باشد و اگر تغییراتی در روش اتفاق می‌افتد، توضیحات لازم ضمیمه شود، و همچنین تصمیمات روش‌شناختی با شواهد در متن پژوهش اشاره شود. داشتن حساسیت و دقت روشی به این معناست که طرح سؤال درست و شفاف، دقت و حساسیت در نمونه‌گیری، دقت و حساسیت در گردآوری داده‌ها که شامل دقت و حساسیت در توجه به منابع و جمع‌آوری داده، دقت و حساسیت در فن و اجرای فن در میدان پژوهش، در یادداشت‌برداری، در اعتبار یابی و پایداری کلی است، محقق شود. توضیح‌پذیری و توجیه‌پذیری مفاهیم و نظریه تولیدشده به این معناست که بین مفاهیم نظریه تولیدشده، ربط داشتن[1] که شامل تناسب[2]، کاربست[3]، تعمیم‌یافتگی[4] و کاربرد[5] که شامل برجسته یا قابل توجه بودن[6] است، محقق شود، افزون‌بر این، توضیح‌پذیری و توجیه‌پذیری مفاهیم و نظریه تولیدشده به‌معنای شاهد شفافیت، ساده‌سازی، منطقی[7] و مستدل و عینی، معتبر بودن، ابزار کنترل بودن، مفید و سودمندی و مطلوبیت، ارزنده و ارزشمند بودن[8] و دقت در نظریه و مفاهیم تولیدشده باشیم. تغییر مستمر بدون دخالت پیش‌فرض و انعکاس‌پذیری مفاهیم و نظریه تولیدشده از داده‌ها به این معناست که در هر لحظه از انجام پژوهش و گردآوری داده‌ها، برازش صورت بگیرد و اصلاح متقابل

1. Relevance
2. Fit
3. Workability
4. Generalizability
5. Applicability
6. Significant or Grab
7. Logic
8. Worth

انجام شود. عمق و غنا و پیچیدگی در مفهوم و مفهوم‌پردازی به این معناست که مفاهیم تولیدشده متنوع، متراکم، با دامنه وسیع، دارای بعد، و عمیق بوده و با یکدیگر ادغام‌شده و یکپارچه باشند. جدید و به‌روز بودن به این معناست که بینش جدیدی به ما بدهد، و صرفه‌جویی و اختصار در متن به معنای دور نشدن از موضوع و مطلب اصلی باشد. جذاب و خلاقانه بودن به این معناست که متن پژوهش و نظریه تولیدشده به‌قدری جذاب باشد که مخاطب را به خواندن ترغیب کند.

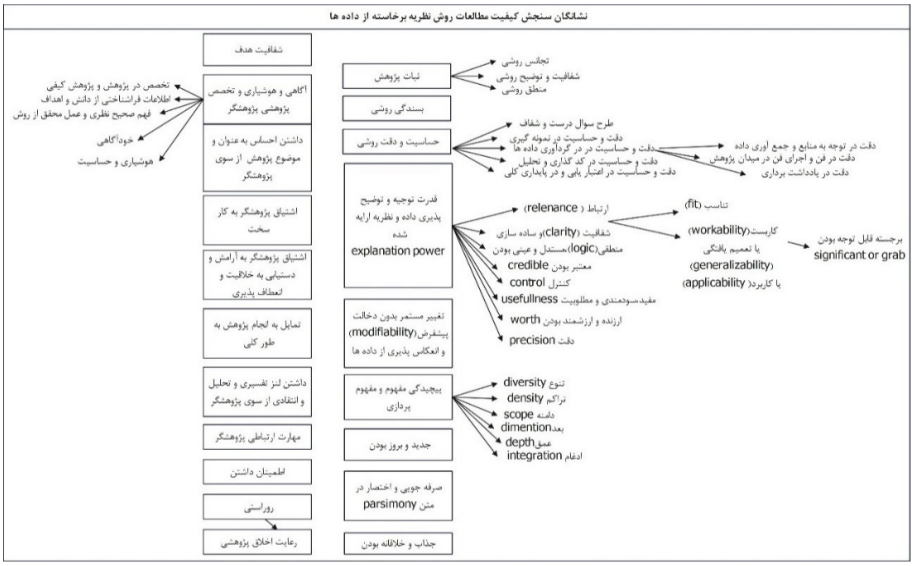

شکل ۳. یافته‌ها در یک نگاه

۵. نتیجه‌گیری

در این پژوهش نشانگان سنجش کیفیت مطالعات روش نظریه برخاسته از داده‌ها (طرح سیستماتیک) با استفاده از روش فراترکیب و هفت گام «سندولوسکی و باروسو» شناسایی و معرفی گردید. همچنین، تحلیل ۲۱ منبع، به شناسایی ۸۳۱ نشانگان اولیه و دسته‌بندی آن در قالب ۳۴ زیرملاک و ۲۰ ملاک اصلی منتج شد. همراستایی یافته‌های این پژوهش با یافته‌های پژوهش‌های Jantunen (2025), Hadi Cahyadi (2023), Costa & Schoales (2022), Niasse (2023), Nathaniel (2022), اسماعیلی و همکاران (۱۳۹۲) و Maupa & Abidin (2020) از این لحاظ است که Jantunen (2025) نقش نظریه برخاسته از داده‌ها

اطمینان‌یابی از صحت گردآوری داده‌ها رعایت می‌کرد و پژوهش ما به‌طور مستقیم به آنها نپرداخته است. با اینکه پژوهش «کاستا و اسچالس» حاوی تجربه‌های مفیدی از اعتباریابی روش نظریه برخاسته از داده‌ها در زمان کروناست، ولی تفاوت یافته‌های مقالهٔ ما با یافته‌های آنان، نه به‌دلیل عدم توجه به مؤلفه‌ها، بلکه به‌دلیل تفاوت در زمان اجرا و هدف پژوهشی بوده است و از این نظر این تفاوت به‌طور کامل، طبیعی و قابل چشم‌پوشی است؛ زیرا همان‌طور که گفتیم، هدف دو پژوهش و بستر زمانیِ انجام این دو پژوهش هم متفاوت است. افزون‌بر این، از آنجا که پژوهش حاضر با نگاه کل‌گرا نشانگان سنجش کیفیت را مد نظر قرار داده بود، بنابراین، ملاک‌های قابل تعمیمی معرفی شدند که آن موارد را هم شامل می‌شود و می‌توان آنها را در هر بافت و موقعیتی از طرح سیستماتیک به کاربرد. ازاین‌رو، این تفاوت قابل چشم‌پوشی است. با این حال، می‌توان اذعان کرد که فراترکیب سنجش کیفیت مطالعات روش نظریه برخاسته از داده‌ها در شرایطی که دسترسی به مشارکت‌کننده دشوار است، همچنان خلأ پژوهشی است.

یکی دیگر از جنبه‌های تفاوت پژوهش حاضر با یافته‌های پژوهش‌های پیشین در نوع گزارش یافته‌هاست. چنانچه پژوهشگران در این مقاله تلاش کردند بر اساس محتوای ارائه‌شده در اسناد، ملاک‌های عمومی سنجش کیفیت را در قالب ملاک‌های اصلی و زیرملاک‌ها طبقه‌بندی کنند. به‌طور مثال، برجسته و قابل توجه بودن نظریه تولیدشده (Bryant & Charmaz 2019؛ Ogundipe 2021؛ Charmaz 2019؛ Charmaz & Thornberg 2021) ملاکی برای کاربست، تعمیم‌یافتگی یا کاربرد آن است که به‌طور کلی، هر دو را می‌توان به‌عنوان ملاکی برای سنجش کیفیت در نظر داشت.

افزون‌بر آنچه ذکر شد، یکی از جنبه‌های نوآوری مقاله تعمیق یافته‌ها به‌گونه‌ای است که می‌توان بعدها از آنها به‌عنوان چک‌لیست هم استفاده کرد. به‌گفته دیگر، پژوهشگران با بررسی عمیق‌تر دریافتند که ملاک‌ها و زیرملاک‌های اشاره‌شده در بخش یافته‌های پژوهش را می‌توان در ۴ بُعد طبقه‌بندی نمود (شکل ۴). این ابعاد عبارت‌اند از: بُعد مقدماتی، محقق، بُعد روش، بُعد مقوله‌بندی و گزارش یافته، بُعد متنی و فنی. به‌بیان دیگر، ملاک شفافیت هدف و نشانگان مربوط به آن را می‌توان به‌عنوان بُعد مقدماتی سنجش کیفی روش نظریه برخاسته از داده‌ها محسوب کرد. همچنین ملاک آگاهی، هوشیاری و تخصص پژوهشی پژوهشگر که شامل تخصص در پژوهش و پژوهش کیفی، فراشناخت از دانش و اهداف، فهم صحیح نظری و عملی از روش، خودآگاهی، هوشیاری و حساسیت بود

را در شکل‌گیری چارچوب‌های نظری و عملی و در مستندسازی تجربیات، برداشت‌ها و نیازهای بهره‌داران مؤثر می‌دانست و ما هم در ذیل معیار حساسیت و دقت روشی و یا قدرت توجیه‌پذیری نشانگان زیادی را که با آن همراستا بود، اشاره کردیم. افزون‌بر این، Hadi Cahyadi (2023) ملاک‌های کدگذاری، تحلیل داده و همراستایی نظریه ایجادشده با داده‌های گردآوری‌شده را مورد تأکید قرار داده بود که ما نیز در ذیل ثبات روش، تجانس روش و یا حساسیت و دقت روشی به آن نشانگان پرداخته بودیم؛ و همان‌طور که Costa & Schoales (2022) توانایی محقق برای ایجاد ارتباط خوب با مشارکت‌کنندگان را مد نظر قرار داده بودند و نیز همان‌طور که «اسماعیلی» و همکارانش و Maupa & Abidin (2020) دقت در نمونه‌گیری نظری، فرایند کدگذاری، تحلیل مداوم داده‌ها و کدها، دقت در اشباع نظری رعایت تناسب، استحکام، مرتبط بودن و قابلیت تغییر بودن و دقت در کدگذاری باز، محوری و انتخابی و تحلیل مداوم و کنار گذاشته شدن پیش‌فرض‌های پژوهشگر را از جمله ملاک‌ها می‌دانستند، در این پژوهش نیز دقت و حساسیت در کدگذاری، دقت و حساسیت در تحلیل داده، تناسب، مهارت ارتباطی پژوهشگر، انعکاس‌پذیری پژوهش، انجام اعتباریابی و پایداری کلی، دقت در کدگذاری به‌عنوان ملاک یا زیرملاک معرفی شدند.

پژوهش حاضر از چند جهت با پژوهش‌های پیشین (حتی پژوهش‌هایی که آنها را غربال کرده و به‌عنوان مقالات منتخب برگزیده‌ایم) تفاوت دارد. اول اینکه پژوهش‌های پیشین در حوزه‌های موضوعی مختلف مثل پزشکی یا مدیریت و با روش‌های دیگر مثل مرور نظام‌مند به توضیح نشانگان پرداخته بودند. تطبیق و بررسی یافته‌های آنان با یافته‌های پژوهش حاضر حاکی از آن بود که یافته‌های آن پژوهش‌ها، یا به‌طور مستقیم (ولی مختصر) نشانگان و ملاک‌ها را معرفی کرده بودند و یا به‌طور غیرمستقیم و در بطن توضیحات خود به آنها اشاره‌کرده بودند؛ در حالی که در مقالهٔ حاضر پژوهشگران تلاش کردند که با یک نگاه کل‌گرا[1] و به‌طور مستقیم نشانگان سنجش کیفیت مطالعات با طرح سیستماتیک روش نظریه برخاسته از داده‌ها را مد نظر قرار دهند. دوم اینکه پژوهش پژوهشگرانی مثل Costa & Schoales (2022) اعتباریابی نظریه برخاسته از داده‌ها را با دخیل شدن عامل دیگری مثل شیوع کرونا مد نظر قرار داده بودند و این یعنی پژوهش آنها حاوی مصادیقی بود که محقق بایستی در زمان شیوع بیماری‌هایی مثل کرونا برای

1. holistic

و همچنین داشتن حساسیت به موضوع و عنوان پژوهش از سوی پژوهشگر، اشتیاق وی به کار سخت، اشتیاق وی به آرامش و دستیابی به خلاقیت و انعطاف‌پذیری، تمایل پژوهشگر به پژوهش، داشتن دیدگاه تفسیری و تحلیلی و انتقادی پژوهشگر، مهارت ارتباطی، اطمینان و صداقت پژوهشگر و رعایت اخلاق پژوهشی از سوی پژوهشگر و نشانگان مربوط به آنها را می‌توان از جملهٔ ملاک‌ها و زیرملاک‌هایی دانست که به بُعد محقق یا پژوهشگر و نقش وی دلالت دارند. افزون‌بر این، ملاک ثبات روش که شامل تجانس، شفافیت و منطق روشی بود و همچنین بستگی روشی (به‌معنای اینکه فرایندهای انجام‌شده در پژوهش به‌اندازه کافی انجام شده و برای پاسخ به سؤال کافی است و می‌توان به آن بسنده کرد)، دقت و حساسیت روشی که شامل دقت و حساسیت در طرح سؤال، در نمونه‌گیری، در گردآوری داده اعم از توجه به منابع، اجرای فن و یادداشت‌برداری، در انجام اعتباریابی و پایداری کلی، در کدگذاری و تحلیل داده‌ها و نشانگان مربوط به آنها را می‌توان دلیلی بر بُعد مربوط به روش دانست. همچنین، ملاک قدرت توضیح و توجیه‌پذیری که شامل ارتباط (تناسب، کاربست، تعمیم‌یافتگی و کاربرد (اعم از برجسته و قابل توجیه بودن)، شفافیت و ساده‌سازی، منطقی و مستدل و عینی بودن، معتبر بودن، ابزار کنترل بودن، مفید و سودمندی و مطلوبیت، ارزنده و ارزشمند بودن و دقت) و نیز انعکاس‌پذیری از داده‌ها، پیچیدگی در مفهوم‌پردازی (اعم از تنوع، تراکم، دامنه، عمق و ادغام)، جدید و به‌روز بودن مفاهیم و نظریه تولیدشده و نشانگان مربوط به آنها را می‌توان دلالتی بر کیفیت در بُعد تولید مفهوم و نظریه از داده‌ها دانست. سرانجام، ملاک اختصار و جذابیت را نیز می‌توان دلالتی بر سنجش کیفیت در بُعد متنی و فنی گزارش برشمرد.

به‌طور کلی، نتیجه پژوهش نشان می‌دهد که استفاده از روش نظریه برخاسته از داده‌ها، زمینه‌ای را برای توسعه علوم رفتاری در سطوحی از تحلیل‌ها و پاسخ به سؤال‌ها از مفهوم‌پردازی تا توسعه نظریه‌ها فراهم می‌کند. اگر پژوهشگران یا جامعهٔ علمی کشور در مراکز علمی-پژوهشی و آموزش عالی، نشانگان یا ملاک‌های سنجش کیفیت مطالعات روش نظریه برخاسته از داده‌ها را در تمام ابعاد آن مبنای کار خود قرار دهند، نه‌تنها اجرای پژوهش یا داوری و ارزشیابی مطالعات انجام‌شده با این روش باکیفیت‌تر خواهد بود، بلکه تحلیل‌ها و پاسخ‌های برآمده از این روش برای مفهوم‌پردازی تا توسعه نظریات نیز با کیفیت خواهد شد که در حیطه‌ای وسیع‌تر شاهد کیفیت مطالعات، خلق و توسعهٔ دانش، تبدیل شدن به مرجعیت علمی و سرانجام، شاهد رشد و پیشرفت کشور خواهیم بود.

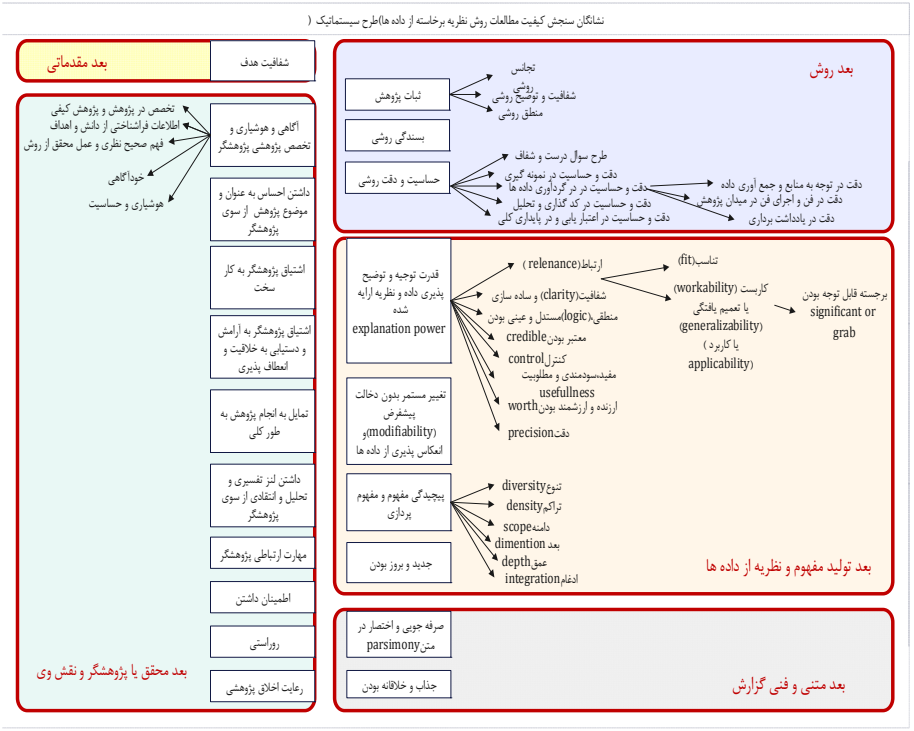

شکل ٤. ابعاد سنجش کیفیت مطالعات روش نظریه برخاسته از داده‌ها (طرح سیستماتیک)

٦. پیشنهادها

٦-١. پیشنهادهای اجرایی پژوهش

بر اساس یافته‌های پژوهش، موارد زیر قابل پیشنهاد است:

به پژوهشگران پیشنهاد می‌شود یافته‌های پژوهش حاضر را در راستای کیفیت‌بخشی به مطالعات خود در انجام طرح سیستماتیک روش نظریه برخاسته از داده‌ها در نظر داشته باشند و ملاک‌های شفافیت هدف، ملاک‌های مربوط به نقش خود در جایگاه محقق، ملاک‌های مربوط به روش، ملاک‌های تولید مفهوم و نظریه از داده‌ها و ملاک‌های مربوط به بُعد متنی و فنی گزارش و زیرملاک‌های مربوط به آن را مبنایی برای انجام مطالعات با این روش قرار دهند. افزون‌بر این، به اساتید، داوران نشریات و مجلات علمی و سیاست‌گذاران عرصهٔ پژوهش پیشنهاد می‌شود که نشانگان، ملاک‌ها و زیر ملاک‌های اصلی را در داوری آثار و نوشتارهای علمی مد نظر قرار دهند.

۶-۲. پیشنهاد برای پژوهش‌های آتی

- ◇ انجام فراترکیب نشانگان سنجش کیفیت مطالعات روش نظریه برخاسته از داده‌ها در دیگر طرح‌های این روش
- ◇ تهیهٔ فهرست وارسی از نشانگان و ارزیابی کیفی مقالاتی که با روش نظریه برخاسته از داده‌ها انجام‌شده‌اند.

فهرست منابع

اسماعیلی، مریم، مهوش صلصالی، و محمدعلی چراغی. ۱۳۹۲. کیفیت در مطالعات گراندد تئوری. *تحقیقات کیفی در علوم سلامت* ۲ (۳): ۲۸۷-۲۹۶. https://sid.ir/paper/215398/fa

بازرگان، عباس. ۱۳۹۹. *مقدمه‌ای بر روش‌های تحقیق کیفی و آمیخته؛ رویکردهای متداول در علوم رفتاری*. تهران: دیدار.

خاکی، غلامرضا. ۱۳۹۲. *روش تحقیق با رویکرد گراندد تئوری در پایان‌نامه نویسی*. تهران: توحید دانش.

صفائی موحد، سعید. ۱۴۰۰. *گراندد تئوری (نظریه داده بنیاد): مبانی نظری، رویکردها و رویه‌های اجرایی*. تهران: دیدآور.

فراستخواه، مقصود. ۱۳۹۵. *روش تحقیق کیفی در علوم اجتماعی با تأکید بر نظریه برپایه (گراندد تئوری GTM)*. تهران: انتشارات آگاه.

قربانخانی، مهدی و کیوان صالحی. ۱۳۹۹. رهیافتی پدیدارشناسانه در واکاوی موانع خلق دانش در علوم انسانی برپایه ادراک و تجربه زیسته نخبگان و فرهیختگان دانشگاهی. *فصلنامه علمی پژوهشی راهبرد فرهنگ* ۱۳ (۵۲): ۷۵-۱۱۰. https://doi.org/ 10.22034/jsfc.2021.126583

محمدی، بیوک. ۱۳۹۰. اصول تحقیق کیفی *روش*. تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.

References

Alammar, F. M. A. Intezari, A. Cardow, & D. J. Pauleen. 2019. Grounded theory in practice: Novice researchers' choice between Straussian and Glaserian. *Journal of Management Inquiry* 28 (2): 228-245. https://doi.org/10.1177/1056492618770743

Babchuk, W. & E. Boswell. 2023. Grounded theory. In *International Encyclopedia of Education* (Fourth Edition, pp. 107–122). https://doi.org/10.1016/B978-0-12-818630-5.11013-9

Bazargan, A. 2020. *Introduction to Qualitative and Mixed Research Methods; Common Approaches in Behavioral Sciences*. Tehran: Didar. [In Persian]

Birks, M., & J. Mills. 2022. *Grounded theory: A practical guide* (2nd ed). Thousand Oaks, CA: Sage.

Brunet, J. J. Price, & C. Harris. 2022. Body image in women diagnosed with breast cancer: A grounded theory study. *Body Image,* 41: 417-431. https://doi.org/10.1016/j.bodyim.2022.04.012

Bryant, A. & K. Charmaz. (Eds). 2019. *The SAGE handbook of current developments in grounded theory*. Thousand Oaks, CA: SAGE.

Bryant, A. 2021. Continual permutations of misunderstanding: The curious incidents of the grounded theory method. *Qualitative Inquiry,* 27 (3-4): 397-411. https://doi.org/10.1177/1077800420920663

Cahyadi, S. E. H. 2023. *Building theory using classical grounded theory*. Tasikmalaya: Langgam Pustaka.

Charmaz, K. & R. Thornberg. 2021. The pursuit of quality in grounded theory. *Qualitative Research in Psychology* 18 (3): 305-327. https://doi.org/10.1080/14780887.2020.1801379

Conlon, C., V. Timonen, C, Elliott-O'Dare, S. O'Keeffe, & G Foley. 2020. Confused about theoretical sampling? Engaging theoretical sampling in diverse grounded theory studies. *Qualitative Health Research* 30 (6): 947-959. https://doi.org/10.1177/1049732319899139

Connor, J., T. Flenady, T. Dwyer, & D. Massey. 2023. Application of classic grounded theory in nursing studies: A qualitative systematic review protocol. *BMJ Open* 13 (7): e068588. https://doi.org/10.1136/bmjopen-2023-068588

Corbin, J. 2021. Strauss's grounded theory. In J. M. Morse et al. (Eds.), *Developing grounded theory: The second generation revisited* (pp. 25-44). New York : Routledge.

Costa, I. G. & Schoales, C. 2022. Conducting grounded theory studies in times of pandemic: Challenges, benefits, and practical strategies. *New Trends in Qualitative Research, 10*, e561. https://doi.org/10.36367/ntqr.10.2022.e561

Decker, S., W. M. Foster, & E. Giovannoni. (Eds). 2023. *Handbook of historical methods for management*. Cheltenham, UK; Northampton, MA, USA: Edward Elgar Publishing.

Esmaeili, M., M. Salsali, & M. A. Cheraghi. 2020. Quality in grounded theory studies. *Journal of Qualitative Research in Health Sciences* 2 (3): 287-296. (accessed Nov.13, 2023) [In Persian]

Farasatkhah, M. 2016. *Qualitative research methods in social sciences with an emphasis on grounded theory*. Tehran: Agah Publications. [In Persian]

Ghorbankhani, M., and K. Salehi. 2021. A Phenomenological Approach to the Study of Obstacles of Creation of Knowledge in Humanities Based on the Perception and Lived Experience of the University Elites and Scholars. *Strategy for Culture* 13 (52): 75-110. https://doi.org/ 10.22034/jsfc.2021.126583 (accessed Nov. 26, 2023) [In Persian]

Glaser, B. G. 2014. Choosing grounded theory. *The Grounded Theory Review* 13 (2): 3-19. https://www.groundedtheoryreview.com/ (accessed Dec. 1, 2023)

Grodal, S., M. Anteby, & A. L. Holm. 2021. Achieving rigor in qualitative analysis: The role of active categorization in theory building. *Academy of Management Review* 46 (3): 591-612. https://doi.org//10.5465/amr.2018.0482

Hadi Cahyadi, S. E. 2023. Building theory using classical grounded theory. Tasikmalaya: Langgam Pustaka.

Hayes, N. 2021. *Doing Psychological Research* (2nd ed). UK: McGraw-Hill Education.

Jantunen, M. 2025. Integration of artificial intelligence ethics into software engineering processes: Challenges, concerns, and opportunities (JYU Dissertations).URL: https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-86-0580-5 (accessed Nov. 13, 2023)

Khaki, G. 2013. *Research methods based on grounded theory in writing thesis*. Tehran: Fujan. [In Persian]

Koleva, P. 2023. Critical analysis of grounded theory strategy in organisational and management research. *Qualitative Research Journal* 23 (3): 258-272. https://doi.org/10.1108/QRJ-08-2022-0118

Leite, F. 2023. Teorizar com a Grounded Theory: Um caminho metodológico para as pesquisas em comunicação. *MATRIZes* 17 (1): 165-192. https://doi.org/10.11606/issn.1982-8160.v17i1p165-192

Ludvigsen, M. S., E. O. Hall, G. Meyer, L. Fegran, H. Aagaard, & L. Uhrenfeldt. 2016. Using Sandelowski and Barroso's meta-synthesis method in advancing qualitative evidence. *Qualitative health*

research 26 (3): 320-329. https://10.1177/1049732315576493 (accessed Nov. 13, 2023)

Maupa, H. & Z. Abidin. 2020. Grounded theory in management research: A literature review. *American International Journal of Business Management* 3 (12): 21-26. Retrieved from https://www.aijbm.com/grounded-theory-in-management-research-a-literature-review/ (accessed Nov. 17, 2023)

McCall, C. & C. Edwards. 2021. New perspectives for implementing grounded theory. *Studies in Engineering Education* 1 (2): 93-197.

McCann, T. & M. Polacsek. 2023. Understanding, choosing and applying grounded theory: Part 1. *Nurse Researcher* 31 (2). https://doi.org/10.7748/nr.2018.e1592

Mohajan, D. & H. Mohajan. 2022. Classic grounded theory: a qualitative research on human behavior. *Journal of Economic Development, Environment, and People* 12 (1): 72-81. https://mpra.ub.uni-muenchen.de/115789/ (accessed Nov. 29, 2023)

Mohammadi, B. 2011. *Principles of qualitative research methods*. Tehran: Research Institute for Humanity and Cultural Studies. [In Persian]

Morse, J. M. B. J. Bowers, A. E. Clarke, K. Charma, J. Corbin & C. J. Porr. 2021. The maturation of grounded theory. In J. M. Morse et al. (Eds.), *Developing grounded theory* (pp. 3-22). New York: Routledge.

Nathaniel, A. K. 2022. When and how to use extant literature in classic grounded theory. *American Journal of Qualitative Research* 645-59 :(2) . https://doi.org/10.29333/ajqr/12441

Niasse, N.2023 . Limiting misleading ideas about the history of grounded theory methodology. *International Journal of Qualitative Methods* 221-11 :. https://doi.org/10.1177/16094069221149486

Ogundipe, T. V. 2021. Competency maturing: A substantive theory of how senior information systems undergraduates develop their existing competencies and acquire additional competencies within an organic learning environment. *International Journal of Management and Applied Science* 7:(1) 34-38.

Osterud, K. L. 2024. Quality in critical realist qualitative research. In *Critical realism for health and social research* (pp. 105-121). New Youk: Routledge.

Polacsek, M., G. Boardman, & T. McCann. 2018. Understanding, choosing and applying grounded theory: Part 2. *Nurse researcher* 26 (3). https://doi.org/10.7748/nr.2018.e1593

Pratt, M. G., S. Kaplan, & R. Whittington. 2020. Editorial essay: The tumult over transparency: Decoupling transparency from replication in establishing trustworthy qualitative research. *Administrative Science Quarterly* 65 (1): 1-19. https://doi.org/10.1177/0001839219887663

Ravitch, S. M. & N. M. Carl. 2019. *Qualitative research: Bridging the conceptual, theoretical, and methodological*. LA. Ca: SAGE Publications.

Rieger, K. L. 2018. Discriminating among grounded theory approaches. *Nursing Inquiry, 26*(1), e12261. https://doi.org/10.1111/nin.12261

Saedi-Pour, E. 2016. *Research methods in psychology and educational sciences 2*. Tehran: Doran Publications. [In Persian]

Safai-Movahhed, S. 2021. *Grounded theory (data-based theory): Theoretical foundations, approaches, and executive procedures*. Tehran: Did Avar. [In Persian]

Sandelowski, M. & J. Barroso. 2007. *Handbook for synthesizing qualitative research*. New York: Springer Publishing Company.

Sandelowski, M. 2012. Metasynthesis of qualitative research. In H. Cooper, P. M. Camic, D. L. Long, A. T. Panter, D. Rindskopf, & K. J. Sher (Eds.), *APA handbook of research methods in psychology, Vol. 2. Research designs: Quantitative, qualitative, neuropsychological, and biological* (pp. 19–36). American Psychological Association. https://doi.org/10.1037/13620-002

Savin-Baden, M. & C. H. Major. 2023. *Qualitative research: The essential guide to theory and practice*.

?: Taylor & Francis.

Sebastian, K. 2019. Distinguishing between the strains of grounded theory: Classical, interpretive, and constructivist. *Journal for Social Thought* 3 (1): 50-64.

Tarozzi, M. 2020. *What is grounded theory?* New York: Bloomsbury Publishing.

Timonen, V., G. Foley, & C. Conlon. 2018. Challenges when using grounded theory: A pragmatic introduction to doing GT research. *International Journal of Qualitative Methods* 17 (1). https://doi.org/10.1177/1609406918758086

Verdecchia, R., P. Kruchten, P. Lago, & I. Malavolta. 2021. Building and evaluating a theory of architectural technical debt in software-intensive systems. *Journal of Systems and Software, 176,* 110925. https://doi.org/10.1016/j.jss.2020.110925

Weed, M. 2009. Research quality considerations for grounded theory research in sport & exercise psychology. *Psychology of Sport and Exercise* 10 (5): 502-510. https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2009.02.007

White, R. E. & K. Cooper. 2022. Grounded theory. In *Qualitative research in the post-modern era: Critical approaches and selected methodologies* (pp. 339-385). Cham: Springer International Publishing.

خاتون علی‌پور

متولد سال ۱۳۷۱، دانشجوی دکتری برنامه‌ریزی درسی دانشگاه تهران است. ایشان به‌عنوان دستیار آموزشی، تجربه کار با اساتید و نگارش مقالات، ترجمه کتاب و حضور در طرح‌های پژوهشی را دارد.

حوزه‌های مربوط به برنامه‌ریزی درسی، بازی‌وارسازی، روش‌شناسی پژوهش در مسایل تربیتی و ارزشیابی آموزشی از جمله علایق پژوهشی وی است.

کیوان صالحی

دانشیار دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران، پژوهشگر حوزه سنجش آموزشی است.

توسعه مفاهیم علوم رفتاری، ساخت ابزارها، کاربست روش‌های نوین سنجش و پرورش پژوهشگران حوزه علوم رفتاری از جمله علایق پژوهشی وی است.

سیده فاطمه زارع شیخکلائی

متولد سال ۱۳۷۶، دانشجوی دکتری برنامه‌ریزی درسی دانشگاه تهران است. ایشان به‌عنوان دستیار آموزشی، تجربه کار با اساتید و نگارش مقالات، ترجمه کتاب و حضور در طرح‌های پژوهشی را دارد.

حوزه‌های مربوط به برنامه‌ریزی درسی، یاددهی یادگیری و بهبود کیفیت تجارب آموزشی و ارزشیابی آموزشی از جمله علایق پژوهشی وی است.

پژوهش‌نامه

پردازش و مدیریت اطلاعات